Наше Слово

РІК LXV № 32 (3287) ВАРШАВА, 9 СЕРПНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Яцек Чапутович, Андрій Дещиця та Дмитро Кулеба під час офіційного відкриття нового приміщення посольства

Глава Міністерства закордонних справ України Дмитро Кулеба відвідав Польщу:

Діалог з Чапутовичем, Люблінський трикутник та зустріч з громадою

27-28 липня міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба приїхав з робочим візитом до Польщі. Він зустрівся з главою польського МЗС Яцеком Чапутовичем. Високопосадовці обговорили двосторонню економічну та енергетичну співпрацю, а також підтримку Польщею України на міжнародній арені у зв'язку з російською агресією. Окрім цього, дипломати порушили питання наслідків пандемії Covid-19. Важливою темою була й співпраця України з Євросоюзом та НАТО.

«Польща буде незмінно підтримувати суверенітет і територіальну цілісність України. Я також висловив сподівання на те, що режим припинення вогню, який набув чинності сьогодні вночі (27 липня – *ред.*), буде дотриманий», – підкреслив Чапутович (обстріли російських бойовиків зафіксували уже в першу ніч перемир'я – *ред.*).

Він також наголосив на необхідності збереження статусу шкіл із польською мовою навчання в Україні та на потребі спільного дослідження історії, особливо її важких епізодів, – пишуть у пресслужбі польського МЗС.

Кулеба зазначив, що в контексті історичних відносин важливим є принцип взаємності. «Була досягнута певна домовленість між нашими країнами, і Україна відповідно до цієї домовленості зняла заборону на ексгумацію польських поховань в Україні. Тепер ми очікуємо на ухвалення Польщею рішення щодо відновлення одного українського пам'ятника, і після того, як це буде зроблено, у нас будуть відкриті всі можливості для подальшого розвитку взаємодії в цій царині», – наголосив він під час пресконференції після зустрічі.

28 липня у Любліні обидва міністри разом зі своїм литовським колегою Лінасом Лінкявічюсом зустрілися з «LitPolUkrBrig» (багатонаціональною військовою бригадою, яка була створена у 2014 році з військовослужбовців збройних сил Литви, Польщі та України). Міністри трьох країн оголосили про формування Люблінського трикутника – нового формату співпраці, та ухвалили спільну декларацію.

«Беручи до уваги російську агресію, що триває в Україні, міністри висловлюють готовність координувати свою діяльність з метою забезпечення дотримання міжнародного права: як на рівні тристороннього співробітництва, так і в рамках міжнародних організацій (НАТО, Європейський Союз, ООН, Рада Європи, ОБСЄ).

Міністри закордонних справ заявляють про незмінність позиції щодо рішучого засудження спроби анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Вони не визнають і ніколи не визнають цієї спроби. Вони також закликають Російську Федерацію вивести свої війська з тих частин Донецької та Луганської областей України, де вони продовжують перебувати», – йдеться у декларації трьох держав.

У перший день візиту Дмитро Кулеба зустрівся з представниками української громади в Польщі: автохтонними українцями та мігрантами. У заході взяли участь голова Українського товариства у Любліні Григорій Купріянович, перший голова Об'єднання українців у Польщі (ОУП) Юрій Рейт, представник Союзу українців Підляшшя Андрій Артем'юк, голова фонду «Наш вибір» Мирослава Керик, директор почесного консульства у Вроцлаві Артем Зозуля. Були присутні також представники консульств, члени управи ОУП – Мирослав Купич та Стефанія Лайкош, очільниця Пласту у Польщі Олена Боднар.

Вони обговорили основні проблеми, про які повідомили українці: необхідність проведення робочих зустрічей у такому форматі, питання місць історичної пам'яті, відзначення століття військово-політичного союзу Пілсудський-Петлюра, правові проблеми українських мігрантів. Порушили також питання промоції України, культурної співпраці, українських суботніх шкіл та необхідності розширення мережі консульських установ у Польщі.

Після цього Дмитро Кулеба спільно зі своїм колегою Яцеком Чапутовичем взяв участь у відкритті нового приміщення посольства України у Польщі, де відтепер розміщений також консульський відділ дипустанови.

«Це приміщення вражає. Воно показує Україну саме такою, якою ми хочемо, аби її бачили за кордоном. Сучасною, комфортною, елегантною, зручною і сповненою смислів. Ця будівля символізує ту Україну, яку ми будуємо», – підкреслив Дмитро Кулеба.

Посол Андрій Дещиця розповів, що у посольстві можна буде також організовувати культурні заходи української громади.

Нове приміщення посольства знаходиться у столичному районі Мокотів на вулиці Мальчевського 17. Україна придбала його у 2011 році, потім почалися ремонтні роботи, які довелося призупинити у 2013 році через брак коштів. Будівництво відновили у 2019 році. ■

Христина ЗАНИК
Фото авторки статті

6-7.

eprasa.pl e3a1e9d715

ПОГЛЯДИ

Потужне «бандерівське лобі» в Польщі: ким воно є насправді?

ІГОР ІСАЄВ, головний редактор порталу PROstir.pl

23 липня був оголошений (неправосудний) вирок у справі 36-річного Домініка Ц., якого Окружний суд Варшава-Прага визнав винним у вчиненні дій, передбачених ст. 119 та 257 Кримінального кодексу Польщі. Ідеться про погрози та образи українців через національну приналежність.

Домінік Ц. опублікував у соціальній мережі адресований мені коментар: «Якби я зустрів цього різуна, я дав би йому по морді так, що його обличчя нагадувало би гарбуз!!!!!!!», а також: «Браво, гнати цю українську голоту, Порошенко, здихай зі своєю Україною, щоб тебе била хвороба за хворобою!!!!!». За ці два коментарі в інтернеті суд призначив йому загальне покарання: 1 рік обмеження волі із зобов'язанням виконувати неоплачувані громадські роботи протягом 20 годин на місяць. Також постановили оприлюднити вирок — його копія має бути розміщена у приміщенні суду, в адміністрації міста Леґіоново біля Варшави та на вебсайті Комендатури столичної поліції.

Завдяки заявам, з якими звертається Об'єднання українців у Польщі до прокуратури, таких вироків з'являється дедалі більше. Одним із перших було оголошене в липні 2019 року рішення суду щодо 42-річного інженера з Вроцлава Ярослава Ф.: він мав аж 81 звинувачення щодо образи українців, німців чи євреїв на інтернет-форумах, а преса називала його «найвульгарнішим хейтером у Польщі» (щоправда, пізніше його рекорд побили).

Тоді Ярослав Ф. визнав свою провину і добровільно пішов на покарання: два роки громадських робіт по 20 годин на місяць. Але звідки різниця в обох присудах? Чому за 2 коментарі в інтернеті Домінік Ц. почув вирок удвічі менший, ніж Ярослав Ф. — за 81 допис?

Досі за кілька коментарів прокурор зазвичай просив покарання умовно. В одному випадку суддя додав, що фігурант справи має прочитати репортаж Вітольда Шабловського з Волині («Кулемети й вишні» в українському перекладі, «Sprawiedliwi zdrajcy. Sąsiedzi z Wołynia» в оригіналі). Подібні справи і вироки мають навчальний, а не кримінальний ефект. Умовою, однак, було добровільне визнання провини та публічне вибачення (найчастіше — на власному профілі у фейсбуці).

Проте наприкінці минулого року про такі справи активно заговорило середовище колишнього священника Яцека Мєндляра. У грудні 2019 року оскаржені почали об'єднуватися після обшуків у квартирі Катажини С., голови фонду «Wołyń Pamiętamy» («Волинь пам'ятаємо»), у справі якої також триває розслідування.

Ці справи були представлені як нібито переслідування «за правду про Волинь». Проте така теза ніколи не була аргументом для жодного суду — хоча всі процеси, у яких я брав участь, з боку підсудних скоріше виглядали як дискусія з історією та з українською громадою в Польщі. Під час останнього слухання Домінік Ц. починав кожне друге речення словами: «Ігор Ісаєв...», після чого цитував прочитані на певних порталах претензії до мене — так, що в мене склалося враження, ніби судять насправді мене.

Адвокат Домініка, Стефан Сачковський, пов'язаний з ультраправою організацією «ONR», запитав мене як постраждалого свідка: «Яке ваше ставлення до бандерівської ідеології?». Це найкращим чином демонструє його лінію захисту: обговорюється не представлений обвинуваченням вчинок, а 1943 рік. Така стратегія веде підсудних до катастрофи: до реальних вироків там, де зазвичай вимагалося умовне припинення справи.

Після того, як подібні до адвоката Сачковського люди почали захищати обвинувачених, останні перестали визнавати свої провини, а також не публікують вибачень. Вони вважають, що їх переслідує якесь «бандерівське лобі» у Польщі — хоч насправді вони є жертвами перекручування інформації, а часом навіть відкритих маніпуляцій. Адже Петра Тиму, Мирона Сича, мене і ще декількох українців чи українок у Польщі зробили «бандерівськими монстрами» кілька медій та груп у фейсбуці. Характерно, що під час останнього слухання Домінік Ц. не зміг чітко відповісти, з якого джерела брав інформацію про мене — але він досить легко потрапив у пастку, мовляв, отримав дані «в інтернеті».

Коло замикається. Якби обвинувачені, що піддалися маніпуляціям, визнали свої провини і вибачилися — отримали би умовні вироки, проте тепер вони стають жертвами. «Кресові» середовища починають використовувати таких людей, щоб згуртувати навколо себе наступних прихильників і показати нібито «переслідування» їх за «правду». Не знаю, яка частина з них насправді вірить у цю маячню, проте після перегляду актів кількох справ у мене складається враження, що дехто просто цинічно цим користується.

«Шановний міністре, це не кресов'ян, що пережили страхіття, та їхніх нащадків треба притягувати до кримінальної відповідальності та покарання. Це треба робити з українськими вбивцями та тими, хто зараз просуває нацистсько-фашистську пропаганду в Україні та Польщі, яка захищає бандитів з ОУН і УПА», — написав у відкритому листі до міністра юстиції Збіґнєва Зьобри відомий у «кресовому» середовищі письменник Станіслав Сроковський. Він визнає, що заяви обвинувачених іноді є «гострими», але, на його думку, вони так висловлюються тому, що «протистоять бандерівській пропаганді, яка поширюється в Україні, а також у Польщі».

Нападки стосувалися також прокурора Мацєя Млинарчика з районної прокуратури Прага-Північ, який часто представляє обвинувальні акти у подібних справах. Він дійсно у 2019—2020 роках виявив багато інтернет-користувачів, коментарі яких значно перевищили межі дозволеної публічної дискусії. Це були переважно негативні дописи про українців. Однак тут складно знайти будь-яку змову: Млинарчик — прокурор, призначений на посаду для боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті, в окрузі Варшава-Прага, на території якого знаходиться Об'єднання українців у Польщі, що найчастіше звертається з такими повідомленнями.

Деякі ультраправі медіа намагаються таким чином представити питання конкретних положень Кримінального кодексу Польщі як частину історичної дискусії. Проте відомих активістів «кресових» середовищ навряд чи притягнуть до суду — вони якраз досить добре усвідомлюють, чого стосуються ці справи, і знають, де закінчується публічна дискусія та починається кримінальна відповідальність. З іншого боку, я, мабуть, ще не раз побачу читачів цих активістів у суді — це зазвичай люди із невисокою правовою свідомістю і нерідко з низькою особистісною культурою. Якщо хтось може із ними зв'язатися — перекажіть їм, що ними маніпулюють. Не якесь «бандерівське лобі», а їхні брати і однодумці. ■

«Я, ми 97%»: боротьба білорусів

КАСЯ КОМАР-МАЦИНСЬКА, культурознавчиня, Перемишль

Ще під час навчання у Ґданському університеті одного пізнього осіннього вечора я потрапила на вечір білоруської поезії у затишному дворику в Сопоті. Організувала його моя подруга та однокурсниця – Надзея з Мінська. Вірші білоруських поетів читали мовою оригіналу тодішні студенти – білоруси, які приїхали на навчання до Польщі, а переклади цитували друзі-поляки. Тоді вперше я почула про Янка Купалу (справжнє ім'я – Іван Домінікович Луцевич) – найбільш відомого білоруського поета, життя якого припало на злам XIX і XX століть. Відтак його роль для білоруської літератури порівняти можна зі значенням великих романтиків – польського Адама Міцкевича чи українського Тараса Шевченка.

Вірші Янки Купали справили на мене велике враження, так само, як почута чи не вперше літературна білоруська мова. Якщо вже вдаватися до аналогій – його біографія нагадує радше життєпис молодшого на декаду українського поета Павла Тичини, ніж письменників «Розстріляного відродження». Адже Янка Купала у певний момент теж був змушений піти на компроміс із режимом. Попри успіхи у створенні незалежної, патріотичної поезії, заляканий під час численних допитів Купала погодився писати схвальні комуністичні вірші без жодної художньої вартості. Унаслідок цього він пережив психічний розлад, а в 1930 році – спробу самогубства. Перебуваючи у глибокій депресії, він підписує відкритий лист зі зреченням від національних ідей. Гине за нез'ясованих обставин у готелі «Москва» 1942 року. Є три версії причин смерті: випадкова загибель, самогубство і вбивство.

Вірші білоруського поета згадалися мені у середині липня цього року, коли політична атмосфера в Білорусі перед серпневими виборами загострилася. Низка опозиціонерів, активістів і журналістів – затримана, частина з них ув'язнена, ведеться також неясна гра з підрахунками підписів під листами на підтримку незалежних кандидатів. Із середини червня у Мінську та інших більших містах Білорусі проходять акції протесту. А все тому, що навіть офіційні рейтинги демонструють підтримку нинішнього президента Александра Лукашенка та його диктатури на рівні лише 3%. Унаслідок цього білоруси – вперше за 30 років своєї незалежності – відчули надію на демократичну зміну влади. Вони називають цю акцію «Я, ми 97%». Дехто пояснює це тим, що вже виросло нове покоління громадян, для якого доступ до незалежних джерел інформації в інтернеті є очевидним і природнім, як повітря. Вони готові до боротьби за свободу та справжні демократичні цінності. Утім, не обійшлося тут і без іншої причини – цинічного ставлення Лукашенка до пандемії коронавірусу: в Білорусі не вводили практично жодних карантинних обмежень, не закривали кордонів, не посилили санітарний режим. Сам президент наголошував, що особисто не бачив жодного вірусу, і людям, що бояться захворіти, рекомендував сауну, алкогольні напої та їзду на тракторі. Внаслідок цього (а також відповідного коригування статистики) у Білорусі, за офіційними даними, майже ніхто не помирає від COVID-19, зате помітно зросла смертність від несподіваної пневмонії.

Спостерігаючи зараз за подіями в Білорусі, важко не згадувати український контекст Майдану 2014 року та російсько-української війни. У Мінську влада заходить вже дуже далеко, залучає міліцію, зриває демонстрації, вивозить активістів, а також робить усе для посилення інформаційного хаосу – у цьому пострадянські спецслужби видаються найбільш витонченими та вправними у світі. Отже, білоруські «правоохоронці» з особливою жорстокістю ставляться до незалежних журналістів та блогерів, а з іншого боку – світові медіа не виявляють великого зацікавлення у вістках зі Сходу. Усе це, разом із контролем грошових переказів з-за кордону на підтримку громадських активістів, має на меті залишити білорусів сам на сам із владою та нагадати їм про їхнє місце на периферії цивілізованої Європи.

І знову згадується, наскільки великою підтримкою для України, яка виривалася з рук режиму Януковича, була допомога і відкритість сусідньої Польщі й на політичному, і на суспільному рівнях. Зараз білоруси не можуть на це розраховувати, оскільки Польща зайнята власною величністю, хоробрістю та самодостатністю, і готується до святкувань 100-ліття «Дива над Віслою», яке захистило Європу від більшовицької навали. Розпашіла національна гордість польської влади та добряче підгодованих Москвою націоналістичних середовищ, здається, засліпили багатьох людей достатньо, аби вони не помічали небезпеку, яку означатиме загострення ситуації в Білорусі та продовження конфлікту в Україні. Утім, «польські патріоти» більшу загрозу бачать з боку підляських білорусів, які хочуть організувати в Біловежі 15 серпня «Kupalle» – своє традиційне свято Івана Купала. Націоналістичні кола сприймають це як ворожість щодо Польщі, неповагу до держави, образу релігійних та патріотичних почуттів поляків і профанацію національного свята. Все це аж надто нагадує атмосферу довкола перемиської «Ночі на Івана Купала» 2016 року, яка й досі не відбувається через напружені польсько-українські відносини.

Коли я питаю Надзею, яка вже 13 років мешкає у Польщі, про те, що зараз відбувається в Білорусі, вона відповідає, що намагається про це не думати, але, поки там не проллється кров, як у Києві, – ані білоруси не доб'ються свого, ані світ не зацікавиться проблемами мешканців цієї країни. Надзея усвідомлює, що за Лукашенком стоїть «Великий брат», що це він роздає карти, тобто подолати нинішнього президента – це лише перший крок у напрямку справжньої незалежності. ■

eprasa.pl e3a1e9d715

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Українець – серед лауреатів літературно-мистецької премії імені Пантелеймона Куліша

Фото з сайту Католицького університету імені Яна-Павла II у Любліні (kul.pl)

Троє мешканців Любліна отримали премію імені Пантелеймона Куліша, яку вручають за послідовну підтримку України та популяризацію української літератури у світі.

Серед лауреатів у категорії «Зарубіжні письменники, вчені, перекладачі, журналісти, громадські діячі» опинився доктор Андрій Савенець – перекладач та дослідник, який працює у Католицькому університеті в Любліні та є секретарем Українського товариства. Премію він отримав спільно з головною редакторкою інтернет-журналу «Культура Ентер» («Kultura Enter») Александрою Зінчук – за роботу над видавничою серією «Східний Експрес», реалізованою в рамах проєкту письменницького товариства «Майстерні культури», який представляє польським читачам новітні тексти літератури східних сусідів Польщі, зокрема України.

Третій житель Любліна, який став лауреатом премії, – поет і прозаїк, очільник Люблінського відділення Асоціації польських письменників, головний редактор журналу «Люблін – культура і суспільство» («Lublin – kultura i społeczeństwo») Збігнєв Влодзімєж Фрончек.

Міжнародна літературно-мистецька премія імені Пантелеймона Куліша була заснована у 2011 році з метою розвитку українського книговидання і підтримки письменників, митців, науковців, журналістів, працівників культури та освіти. Серед лауреатів минулих років були Іван Плющ, Василь Голобородько, Юрій Шевельов, Валерій Шевчук, Славомір Мрожек, Богдан Задура та інші.

У Києві з'явиться вулиця Никифора

30 липня Київська міська рада перейменувала вулицю, що носила ім'я болгарського та міжнародного комуністичного діяча Георгія Дімітрова – тепер її назвуть на честь художника-примітивіста лемківського походження Никифора Дровняка. Про це на своїй фейсбук-сторінці повідомив український скульптор-монументаліст Володимир Ропецький.

«Дякуємо за патріотизм депутатам Київради, за наполегливість та активну позицію – товариству «Лемківщина» ім. Богдана-Ігоря Антонича та його голові Михайлові Мацієвському, а також – усім лемкам Києва. Вітаємо з гарною новиною всіх лемків-русинів у світі, в ріднім краю і в Україні», – написав художник.

Зараз Київська міська державна адміністрація розробляє проєкт рішення щодо стандартів і дизайну вуличних табличок, які мають бути встановлені на будинках, розташованих на цій вулиці. Нагадаємо, в Україні знаходиться також пам'ятник Никифорові Дровняку – його встановили у 2006 році на Музейній площі у Львові.

Симон Петлюра – на муралі, присвяченому Варшавській битві

Фото з сайту Міністерства національної оборони Польщі (www.gov.pl/web/obrona-narodowa)

28 липня у місті Леґіоново біля Варшави міністр національної оборони Польщі Маріуш Блащак представив мурал, який вшановує пам'ять героїв Варшавської битви 1920 року. Серед зображених постатей – отаман Симон Петлюра.

Мурал намалювали на огорожі Національного центру безпеки кіберпростору. Автор роботи – професор Рафал Росковінський, доктор образотворчого мистецтва та художник-муралїст.

«На цих зображеннях ми бачимо видатних діячів, що жили 100 років тому, – тобто командирів польської армії на чолі з маршалком Юзефом Пілсудським, а також генералів: Юзефа Галлера чи Тадеуша Розвадовського. Можна помітити й менш відомих персонажів, які, безсумнівно, також заслуговують на пам'ять. Це, наприклад, лейтенант Ян Ковалевський – видатний солдат і видатний поляк, людина, яка розшифрувала російські шифри», – розповів під час церемонії Маріуш Блащак.

Серед важливих для польської історії постатей міністр виділив, зокрема, діячів польсько-угорського братства: «Якби не ставлення угорців, якби не постачання угорських боєприпасів до польської армії, доля битви могла би скластись інакше».

Шкода, що міністр національної оборони не згадав, що воювали у союзі з польськими військовими та проливали кров у боротьбі з більшовиками також українці на чолі з Симоном Петлюрою. Саме він та союзні українські війська є одними з героїв муралу, який з'явився у Леґіонові.

Під час урочистостей Маріуш Блащак розповів, що кільканадцять таких муралів, присвячених 100-літтю Варшавської битви, мають з'явитися і в інших регіонах Польщі. Це – одна з ініціатив, запланованих у рамах відзначень цієї річниці.

Байкери зі Старґарду профінансували створення вітража у святині

12 липня у місцевому греко-католицькому храмі в Старґарді відбулася зустріч байкерів. Тоді ж освятили вітражне вікно, яке створили за кошти, зібрані шанувальниками мотоспорту. Місцева громада байкерів раніше брала також участь у благодійних заходах для допомоги постраждалим на Майдані та у війні з Росією. Серед байкерів є місцевий греко-католицький парох отець Руслан Марцішак.

Мера Любліна нагородили українським орденом

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба вручив мерові Любліна Кшиштофу Жуку українську державну нагороду – орден «За заслуги» III ступеня. Раніше Кшиштофа Жука також відзначали українською нагородою з нагоди Дня Конституції. Як зазначається в указі президента Володимира Зеленського, мера Любліна нагородили за «великий внесок у розвиток стратегічного партнерства між Україною та Республікою Польща, активну діяльність зі зміцнення дружніх зв'язків та добросусідства між українським та польським суспільствами, а також за підтримку України та вшанування у Любліні видатних діячів історії українського народу». Нагадаємо, згідно з цією постановою, парох парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Любліні, отець Стефан Батрух також отримав орден князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Як повідомляє Польське радіо, під час зустрічі мер Любліна запросив міністра Дмитра Кулебу на відкриття пам'ятника греко-католицькому священнику Омелянові Ковчу, який загинув у концтаборі в Майданеку. Українського духівника там називали «парохом Майданека». Відкриття пам'ятника заплановане на осінь.

Підприємці з Помор'я допомогли постраждалим від повені українцям

Шість тонн їжі зібрали для постраждалих від паводків на заході України підприємці з Помор'я. Вони відгукнулися на звернення про допомогу, з яким виступив генеральний консул України у Ґданську Лев Захарчишин. Про це інформує міський портал gdansk.pl.

У березні цього року кілька організацій, що об'єднують підприємців Помор'я, створили антикризову команду для захисту економічних інтересів в умовах пандемії коронавірусу – єдину в країні. Співпраця принесла гарні результати. Тож коли консул Лев Зачарчишин виступив із проханням про гуманітарну підтримку, поморські підприємці також вирішили долучитися. Зокрема, участь в акції взяли Реміснича палата в Ґданську (Izba Rzemieślnicza w Gdańsku), Кашубське об'єднання працедавців (Kaszubski Związek Pracodawców), Кашубський бізнес-клуб (Kaszubski Klub Biznesu), Поморське об'єднання працедавців «Левіатан» (Pomorski Związek Pracodawców Lewiatan), Реміснича палата у Вейгерові (Izba Rzemieślnicza w Wejherowie).

Розподілом їжі, яку зібрали підприємці, займатиметься львівська філія організації «Карітас».

Графіті на пам'ятнику підрозділу СС «Галичина» у Канаді розслідують як злочин. Поліція вибачилася і додала, що «не підтримує нацистів»

Останнім часом у Канаді багато говорять про знищення пам'ятника 14-й дивізії військ СС «Галичина» на українському цвинтарі святого Володимира в Оквіллі у провінції Онтаріо. У червні невідомі залишили на цій символічній могилі напис англійською мовою: «Нацистський військовий пам'ятник». Поліція розслідувала інцидент як злочин на ґрунті ненависті. Про це пише сайт ottawacitizen.com.

Через місяць правоохоронці заявили, що «не підтримують нацистів».

Раніше поліція Галтона не стверджувала, що групою, якої стосувалися написи, були нацисти. «Просимо вибачення за біль, спричинений помилковою інформацією про те, що поліція нібито підтримує нацистів у будь-якій формі», – йдеться у липневому пресрелізі правоохоронців. Саме розслідування наразі триває.

Польська гуманітарна акція на Донбасі

Польська гуманітарна акція розпочинає нові проєкти для допомоги жителям Донбасу. Про це пише Польське радіо.

Вони передбачають психологічну, правову та соціальну підтримку для жертв вибухів та сімей загиблих. Також організатори збираються фінансово допомагати людям, що потребують реабілітації: купувати необхідне обладнання та адаптувати будинки до особливих потреб людей із обмеженими можливостями.

Представники Польської гуманітарної акції зазначають, що від початку конфлікту на Донбасі у 2014 році від вибухонебезпечних предметів постраждали понад 1700 людей, серед них – приблизно 130 дітей. Понад 560 осіб загинули, з них – 40 дітей. Наймолодша жертва мала 4 роки.

Ще одним проєктом організація продовжить допомагати у боротьбі з пандемією коронавірусу. Від початку поширення захворювання Польська гуманітарна акція передала посилки з харчами та гігієнічними засобами для кількох тисяч людей у найбільш ізольованих селах навколо лінії зіткнення. Допомогу ще мають отримати приблизно три тисячі людей.

Польська гуманітарна акція – це неурядова організація, яка з 1992 року надає гуманітарну допомогу людям, постраждалим від стихійних лих і збройних конфліктів. В Україні вона працює з 2014 року, а з 2015 року виконує постійну місію.

Конкурс малюнків та фотографій до Дня Незалежності

В Україні проводять конкурс малюнків та фотографій «Що для мене Україна?», приурочений до Дня Незалежності. До участі в ньому запрошують дітей 3-18 років з України та діаспори різних країн світу. Фотографії та малюнки можуть бути присвячені різним темам – природі, архітектурі, історичним місцям України або традиціям. Можна також створити колективну роботу (над нею мають працювати максимально троє дітей).

Конкурсний малюнок або фотографію (у форматі JPG) разом із заявкою (із зазначенням прізвища, імені та по батькові конкурсанта, дати народження, контактного телефону, електронної адреси, місця проживання, назви роботи та її короткого опису), слід вислати на електрону адресу uwcfua@gmail.com (у темі листа треба зазначити назву конкурсу – «Що для мене Україна?»). Роботи можна надсилати до 15 серпня включно.

Регламент та детальнішу інформацію про конкурс дивіться на сайті uwcfoundation.com.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

eprasa.pl e3a1e9d715

УКРАЇНА-ПОЛЬЩА

У Варшаві з'явиться сквер імені Марка Безручка

У польській столиці має з'явитися сквер імені українського генерала Марка Безручка. Таку постанову прийняли 30 липня депутати варшавської міської ради. Це не перша схожа ініціатива за останні три роки: загалом у Польщі сьогодні є кільканадцять вулиць і скверів, названих іменами видатних українців.

УНР у 1920 році – єдиний союзник польської армії

Під час голосування«за» виступили 57 депутатів, «проти» – ніхто. Утримався один депутат.

Іменем українського генерала та союзника поляків у боротьбі з більшовиками 1920 року має бути названий сквер у варшавському районі Воля. Його відкриття заплановане на 14 серпня цього року.

Заяву щодо скверу подала в лютому до голови міської ради Громадська ініціатива з догляду за могилами воїнів Української Народної Республіки у Варшаві. Як зазначається у документі, організація пропонує «вшанувати героя Польщі та України – генерала Марка Безручка – у 100-річчя Варшавської битви».

Члени Громадської ініціативи нагадують, що Марко Безручко у 20-ті та 30-ті роки минулого століття жив у варшавському районі Охота на вулиці Опачевській 54 (цей будинок був зруйнований під час ІІ Світової війни) поблизу сьогоднішньої вулиці Варшавської битви 1920-го року.

«У 2020 році ми святкуємо 100-ту річницю Варшавської битви. Це чудова можливість, аби столиця віддала шану українським союзникам – офіцерам та солдатам Армії Української Народної Республіки, які пліч-о-пліч з солдатами Польського війська захищали Варшаву та Європу від більшовицької навали. Генерал Марко Безручко є символом цієї спільної боротьби», – наголосили члени Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві. Вони зазначили також, що за цю вірність, виконання військового обов'язку до кінця, бійцям Армії УНР – єдиного на той час союзника польської армії – належиться пам'ять і повага. Ідею підтримало Посольство України у Польщі та низка організацій, зокрема Українське історичне товариство, Об'єднання гарцерів у Польщі тощо.

Сквер імені Марка Безручка буде знаходитися між вулицями Яна Казімєжа (Jana Kazimierza) та Всховської (Wschowskiej). Депутат від Громадянської коаліції Ярослав Шостаковський нагадав, що саме на Вольському цвинтарі похований український генерал, і там же з ініціативи польських гарцерів та українських пластунів проходить акція «Полум'я братерства».

– Одним із найбільш видатних представників українського війська був генерал Марко Безручко, – наголосив Ярослав Шостаковський і запропонував, аби постанова набрала чинності через 3 дні після публікації в офіційному Урядовому тижневику Мазовецького воєводства. Загалом треба буде почекати 14 днів. Цю поправку до проєкту також схвалили.

Окрім цього, на засіданні прийняли проєкт постанови щодо встановлення на варшавській площі «На Роздрожу» (Plac Na Rozdrożu) пам'ятника, який би вшановував Варшавську битву 1920 року. У постанові згадується також про воїнів Української Народної Республіки.

Інші «українські» вулиці та сквери у Польщі

За останні три роки у міському просторі Варшави з'явилися й інші пам'ятні знаки, пов'язані з українськими діячами. У березні 2017 року тут відкрили сквер ім. Василя Стуса, який знаходиться на перехресті Алеї Незалежності та вулиці Стефана Баторія. А в лютому 2019 року на вулиці Длугій на будинку, у якому в 1920 році діяли військова секція при дипломатичній місії і військова місія Української Народної Республіки, з'явилася меморіальна дошка.

Слід згадати, що 2015 року, у другу річницю розстрілів Небесної сотні, польські політики і громадські діячі запропонували назвати одну з вулиць столиці на честь героїв Майдану. Вона розташована неподалік скверу ім. Тараса Шевченка, де стоїть пам'ятник Кобзареві. Однак ініціатива завершилася невдачею.

Сьогодні у польських населених пунктах є кільканадцять «українських» місць. Пройтися вулицею Тараса Шевченка можна в Ольштині, Вроцлаві, Лігниці й Катовицях. У Вроцлаві є вулиця Івана Франка та кругове перехрестя (rondo) імені Марка Безручка, яке з'явилося на карті міста два роки тому. На Помор'ї у Битові є вулиця архієпископа Йосифа Сліпого, в Ілаві – митрополита Андрея Шептицького, в Ґурові-Ілавецькому – отця Мирослава Ріпецького, у Білому Борі та Пасленку – отця Василя Гриника, а в Любліні іменем священномученика отця Омеляна Ковча назване кругове перехрестя. Натомість у Кракові і Вєлічці є вулиці Миколи Зиблікевича – юриста українського походження, якого двічі обирали мером Кракова. Вулицю його імені маємо і в Перемишлі, де на хвилі демократичних змін у Польщі в 1990-ті роки повернули також історичні назви вулиць єпископа Івана Снігурського та отця Івана Могильницького. Однак на цьому процес відновлення традиційних назв «українських» вулиць у Перемишлі завершився. Багато років тамтешня громада закликала міську владу повернути місту вулиці Маркіяна Шашкевича, єпископа Антона Радиловського і Тараса Шевченка, які перейменували після ІІ Світової війни, або ж надати новим вулицям імена, наприклад, Уляни Кравченко чи Михайла Вербицького – історичних постатей, безпосередньо пов'язаних з регіоном і з самим містом. Але сталося навпаки. Торік міська рада перейменувала вулицю єпископа Йосафата Коциловського, назвавши її Кафедральною.

Слід додати, що у 2016 році під час відзначень 150-ї річниці народження Михайла Грушевського іменем українського історика пропонували назвати один зі скверів у Холмі. Саме там народився голова Української Центральної Ради. На жаль, Холмська міська рада не погодилася на цю пропозицію. ■

Більше про постать генерала Марка Безручка читайте на сторінці «Історія».

Фото з facebook.com/plomien.braterstwa

Приєднаймося вдруге до акції «Полум'я братерства»

Польські та українські скаути в кількох десятках польських міст 14 серпня о 18:00 одночасно запалять на могилах бійців Української Народної Республіки «Полум'я братерства». Цей захід ініціювали гарцери спільно з пластунами минулого року. Він адресований усім, хто хоче віддати честь і шану українським героям у 100-ту річницю Варшавської битви. Водночас молодь хоче наголосити, що у спільній історії двох народів є позитивні моменти, які повинні бути основою для кращого майбутнього. Організатори запрошують приєднатись до акції і тих людей, які не пов'язані зі скаутськими організаціями. Учасники події отримають пам'ятні металеві значки «Полум'я братерства». Адже нам усім треба постійно нагадувати світові, що саме воїни Армії УНР разом з польським військом зупинили наступ більшовицької армії на березі Вісли у 1920 році та не дозволили їй рушити далі до Європи.

Про те, чи у вашому населеному пункті є осередок пластунів або гарцерів (Пласт – українська скаутська організація у Польщі та ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego), чи беруть вони участь в акції і як до них можна долучитися – найкраще дізнатися у самих співорганізаторів. Можна зв'язатися з ними через фейсбук-сторінку («Пласт Польща») або написати на електронну адресу kps.plastpl@gmail.com.

Учасників «Полум'я братерства» просять також робити світлини та ділитися ними у соцмережах із хештегами #plomienbraterstwa #ruchpro #plastpl, або надіслати на вказану вище електронну адресу. Організатори, зі свого боку, можуть зачитати під час проведення акції біографії воїнів (їх можна знайти на сайті odkrywcy.zhp.pl у вкладці «Płomień Braterstwa»).

Нижче наводимо список міст (кладовищ, пам'ятників та пам'ятних таблиць), де відбудуться акції за участі гарцерів та пластунів.

Щецін (Cmentarz Centralny)
Ґдиня (groby żołnierzy URL Anastazego Kryworotka i Tomasza Garnata)
Ґурово-Ілавецьке (Stary cmentarz, ul. Przemysłowa 3)
Бартошиці (grób Maksyma Maruszeczki, uczestnika wojny 1920 roku)
Кентшин (grób Andrija Dimierjenki, żołnierza Armii Czynnej URL)
Сувалки (Cmentarz Prawosławny, Kwatera żołnierzy URL)
Авґустів (grób Hawryły Pańki, kawalerzysty z 3 «Żelaznej» Dywizji Armii Czynnej URL)
Тчев (grób Kostiantyna Czechowycza, chorążego w 5 Chersońskiej Dywizji Armii Czynnej URL)
Ґрудзьондз (Cmentarz Wojenny przy ul. 18 Pułku Ułanów Pomorskich)
Александрів-Куявський (Ukraiński Cmentarz Wojskowy)
Іновроцлав (groby 10 żołnierzy Armii Czynnej URL)
Влоцлавек (Cmentarz Komunalny, część prawosławna)
Доманово (grób Iwana Zwaryczuka, podpułkownika i adiutanta Sztabu Generalnego Armii Czynnej URL)
Жидово (grób hr. Michała Tyszkiewicza)
Плоцьк (Cmentarz Prawosławny)
Коморово (Cmentarz Wojenny)
Варшава (Cmentarz Prawosławny na Woli)
Лодзь (Cmentarz Prawosławny na Dołach)
Пйотрків-Трибунальський (Cmentarz Prawosławny)
Вроцлав (Cmentarz Osobowicki)
Демблін (groby żołnierzy Armii Czynnej URL na «carskim cmentarzu» na Michalinowie)
Люблін (Cmentarz Prawosławny przy ul. Lipowej)
Холм (Cmentarz Prawosławny na Górce Chełmskiej i cmentarz przy ul. Lwowskiej)
Грубешів (Cmentarz Prawosławny, grób o. Wasyla Laszenki i o. Mykoły Kostyszyna)
Кельці (prawosławna część Cmentarza Starego)
Зомбковиці-Сілезькі (grób Wołodymyra Sorokewycza)
Ополе (grób Mykoły Możejki, porucznika Armii Czynnej URL)
Ченстохова (Cmentarz Kule, groby żołnierzy Armii Czynnej URL)
Сосновець (prawosławna częśc Cmentarza Wielowyznaniowego)
Замость (gmach Arsenału, tablica upamiętniająca gen. Bezruczkę i obronę Zamościa)
Катовиці (Cmentarz Katolicki przy ul. Sienkiewicza, Cmentarz Garnizonowy na Machnowcu)
Тарнів (były Cmentarz Wojenny nr 203 przy ul. Krzyskiej)
Ряшів (Gimnazjum im. Józefa Piłsudskiego, tablica pamiątkowa z okazji 130 rocznicy urodzin atamana Symona Petlury)
Ланьцут (Cmentarz Komunalny, kwatera wojskowa)
Краків (Cmentarz Rakowicki)
Вадовиці (Cmentarz Wojskowy, kwatera żołnierzy Armii Czynnej URL)
Перемишль (Cmentarz Strzelców Siczowych przy ul. Pikulickiej i Kasztanowej, Cmentarz Główny przy ul. Słowackiego)

Поховання бійців УНР знаходяться й у інших населених пунктах Польщі: Торуні, Лемборку, Лідзбарку-Вармінському, Ярославі тощо.

Також акція відбудеться в українських містах: Рівному, Здолбуневі, Києві, Житомирі, Хмельницькому, Вінниці, Кам'янці-Подільському. ■

Сторінку підготував Павло ЛОЗА

eprasa.pl e3a1e9d715

УКРАЇНА

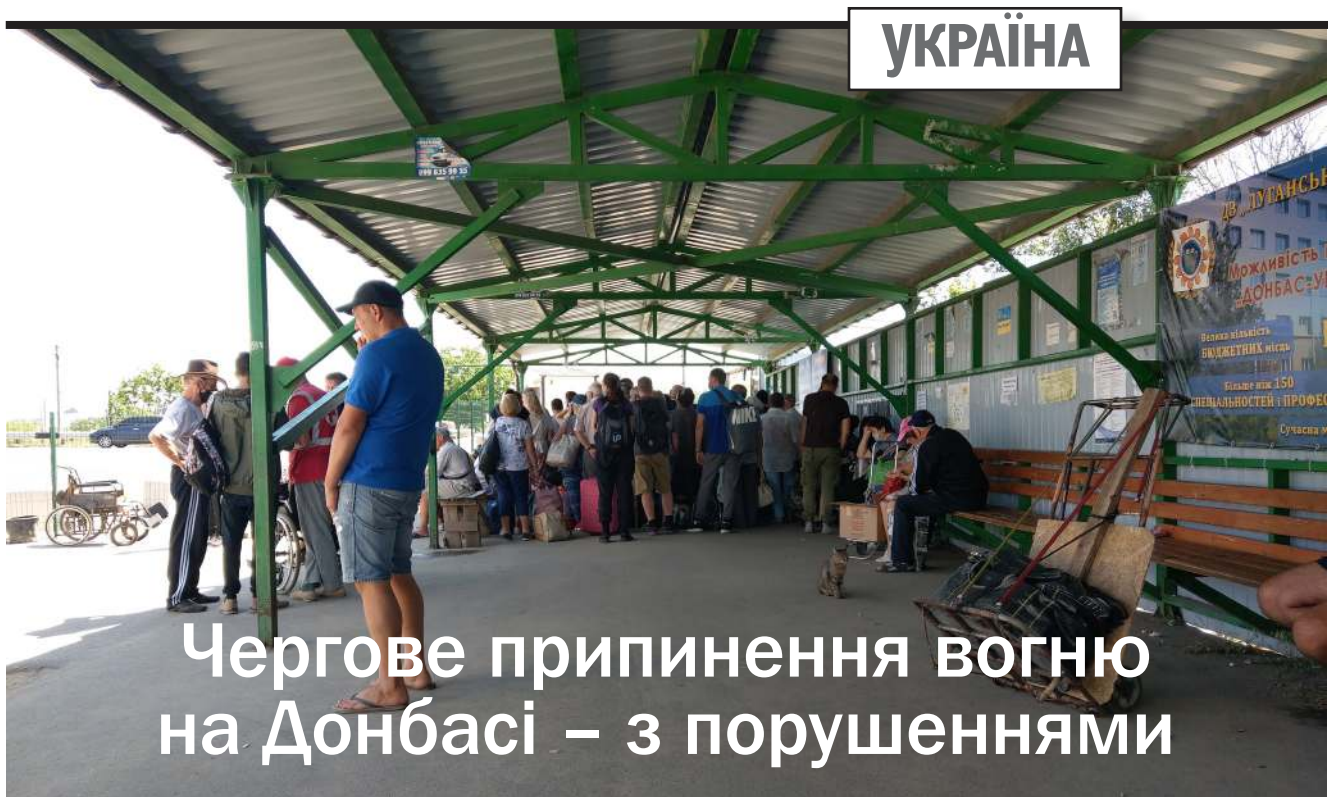

Чергове припинення вогню на Донбасі – з порушеннями

У понеділок 27 липня о 0.01 за київським часом на сході України набрав чинності черговий режим припинення вогню. За перші шість днів ОБСЄ зафіксувала 225 порушень. Однак уздовж лінії розмежування на той момент було значно спокійніше. Не фіксували ані поранень, ані загибелі українських солдат. Невідомо тільки, як довго триватиме припинення вогню. Адже раніше всі перемир'я – а їх було понад 20 – виявлялися тимчасовими, оскільки завершувались обстрілами.

В очікуванні тиші

Золоте-4* у Луганській області – одна з гарячих точок на лінії розмежування, яка розтягнулась на 420 км. Восени минулого року неподалік цієї місцевості з ініціативи Володимира Зеленського відбулося розведення військ. Частина патріотичних кіл сприйняла це як зраду, до Золотого навіть приїхали члени Національного корпусу, аби захищати місцевість, якщо українські війська відступатимуть.

Розведення сил відбулося, проте демілітаризації підлягав фактично невеликий відрізок фронту недалеко Золотого-4. Українські солдати відійшли на 300 метрів, бойовики – на 700. Це практично не вплинуло на зменшення інтенсивності обстрілів навколо населеного пункту.

У суботу – за півтори доби до припинення вогню – за кілька кілометрів від Золотого-4 видно дим. Ще в готелі у Сєвєродонецьку спостерігачі ОБСЄ говорять про ранковий обстріл.

– Вчора ввечері сильно стріляли і сьогодні вранці. Якщо ввечері стріляють, обов'язково будуть і зранку, – пояснює жінка на ім'я Ліда перед магазином у центрі Золотого-4.

– Десять днів тому було страшно. Було добре чути, як між листям на деревах свистіли кулі – розповідає ще одна старша жінка.

Звіддаля чути глухі вибухи. Ймовірно, це 120-міліметрові міномети, використання яких заборонили ще у 2015 році.

– Ми сподіваємося, що буде спокійніше, – додає Ліда.

Її голос звучить не надто обнадійливо; зрештою, на питання, як довго тривала «тиша» після попередніх припинень вогню, вона відповіла: «ніколи».

Місцева активістка Марина Данилкіна, яка публічно виступає проти відходу українських військ, також говорить про те, що навколо Золотого стріляють щодня. Вона побоюється, що такі заходи можуть використати бойовики, щоб взяти місцевість під контроль.

Наче на підтвердження її слів, мінометні постріли чути дедалі сильніше. Ми сидимо перед закритим будинком культури у центрі Золотого. Розмову перериває канонада зі стрілецької зброї, потім – серія вибухів автоматичних та протитанкових гранатометів. Чути також характерний свист куль від автоматичної зброї. Це знак того, що стріляють усе ближче і ближче. Ми переходимо за будинок.

– Краще йдіть уже. Я знаю, куди краще бігти, – за хвилину каже Марина.

Ми виїжджаємо і біля сусіднього пагорба, де раніше знаходився пункт спостереження ОБСЄ, бачимо позиційний бій «у прямому ефірі». Це триває кількадесят хвилин. Виразно чути постріли та вибухи, у кількох місцях з'являється дим. У певний момент у повітрі можна побачити чорний вибух, одна з ракет не досягла цілі. Сюрреалістичне видовище у війні, що триває з 2014 року. Але внизу, серед зарослих курганів, у розкиданих будинках живуть понад 500 людей. Годину тому перед магазином ходили діти.

Перехід на протилежний бік

Розведення військ поблизу Золотого дасть можливість відкрити контрольний пункт в'їзду/виїзду для перетину лінії розмежування (КПВВ). З українського боку ще кілька років тому збудували відповідну інфраструктуру. Проте щоб відкрити перехід, потрібні гарантії безпеки, а також згода з боку російських бойовиків.

– КПВВ дуже потрібний, там (на непідконтрольній території – ред.) також живуть наші громадяни, – говорить керівник військово-цивільної адміністрації Золотого Олексій Бабченко.

У деяких прикордонних селах від 2014 року не було виборного (такого, який визначається голосуванням – *ред.*) органу влади. Тут організована військово-цивільна адміністрація, яку очолюють делеговані офіцери. Місцеві вибори мають відбутися в Україні у жовтні. Чи пройдуть вони у прикордонних селах – поки що не вирішили.

Наразі в Луганській області є лише одна – піша – переправа через лінію розмежування у Станиці Луганській. Для порівняння, у Донецькій області є чотири таких КПВВ, й усі їх можна перетнути також на авто.

На відміну від Станиці, КПВВ у Золотому буде розрахований і на автомобільний рух. Місцеві жителі сподіваються, що перехід відкриють до осені, а також – що це вплине на зменшення кількості обстрілів у цьому районі.

У Станиці Луганській у рамах розведення військ рік тому українські сили відійшли з районів біля переправи. Після цього там збудували новий фрагмент мосту, через який можна пройти у так звану «Луганську народну республіку». Старий міст був пошкоджений під час бойових дій, люди були змушені користуватися імпровізованою дерев'яною переправою.

Багато мешканців окупованої бойовиками частини Луганської області їдуть на підконтрольну сторону, щоб отримати пенсії, зустрітися з родичами або зробити покупки. Рух через цей перехід до карантину був дуже активним. Зараз стало важче, адже люди, які прибувають на підконтрольну українській владі територію, мають пройти 14-денний карантин. Це суворо обмежило комерційну діяльність тих, хто заробляв на життя переправою товарів через КПВВ. Тепер вони можуть ходити через лінію розмежування двічі на місяць. За одну «ходку» заробляють до 1500 гривень (близько 220 злотих).

– Далі йдете самі, – каже український солдат, який супроводжував нас до останнього поста по дорозі до мосту. Нам потрібно пройти понад кілометр відремонтованим шляхом. На узбіччі дороги кожні кілька десятків метрів стоять лавки. До мосту можна під'їхати електрокаром – ця послуга платна (безкоштовно вони возять людей похилого віку, вагітних, людей із інвалідністю, дітей до 3 років). На тротуарі також стоять лави, однак позаду них висять червоні таблички з попереджувальним написом «Увага, міни!».

На східному кінці нової ділянки мосту стоять двоє бойовиків у формі та без зброї. Кажуть, що вони – спостерігачі. Відповідати на запитання не хочуть, викликають через рацію «старшого».

– Чому ти на цій стороні? Це проти Мінських угод, – каже один із українських волонтерів гуманітарної організації «Восток SOS».

– Це територія «Луганської республіки», – заявляє «старший» бойовик.

Однак, згідно з Мінськими домовленостями, лінія розмежування проходить уздовж річки, тому бойовики повинні стояти за кілька сотень метрів.

Живучи на лінії вогню

У перший день припинення вогню подружжя з Мар'їнки у Донецькій області вирішило скористатись тишею та прибрати свій клаптик землі біля дому. Мар'їнка насправді прилягає до Донецька, а їхній будинок розташований на лінії розмежування – тобто й вогню.

– Спершу я почув свист, а через деякий час – вибух, – розповів нам наступного дня у Мар'їнці чоловік, показавши перев'язану руку.

Ймовірно, вистрілили з підствольного гранатомета. На щастя, чоловік отримав легке поранення, але осколок застряг у руці недалеко від нерва. Пізніше лікарям доведеться вирішувати, що робити з ним далі. Поруч із чоловіком – його дружина, яка була з ним у полі. Від початку війни її ранили двічі, у нозі застряг осколок.

З іншого боку від Донецька знаходиться Опитне: звідси видно зруйнований термінал аеропорту, за який велися запеклі бої від травня 2014 року по січень 2015 року. Під час них Опитне практично повністю знищили, не вцілів жоден будинок. Село досі знаходиться у зоні бойових дій, там мешкають 39 людей переважно похилого віку. Шість років вони живуть без електроенергії. Сонячні батареї та невеликі генератори, які надають гуманітарні організації, дозволяють підключати радіо та заряджати телефони, але користуватися, наприклад, холодильниками, вже неможливо.

Єдину безпечну дорогу до цієї місцевості нещодавно закрили для автомобілів, оскільки на трасі знайшли 2 протитанкові міни – хоча раніше сапери очистили шлях від вибухівки. Жителі їздять на велосипедах та йдуть приблизно 7 км пішки до сусіднього міста Авдіївка. Тому для них припинення вогню означає надію бодай на підключення до електроенергії.

Утім, ніхто не вірить у тривалий режим тиші – ані мешканці прикордонної зони, ані військові. Останні, на відміну від так званих «диванних експертів» з Києва та інших міст, зберігають спокій. Вони не говорять про зраду і запевняють, що готові реагувати у разі нападу бойовиків.

У війні на сході України, яка триває від 2014 року, загинули понад 14 000 людей. ■

Петро АНДРУСЕЧКО,
Київ – Луганська область
Фото автора статті

---

*Місто Золоте, яке знаходиться на лінії розмежування на Луганщині, поділене на кілька районів-селищ – усього їх 5. Золоте-5 зараз контролюють бойовики, решту – українські військові. Найближче до лінії зіткнення з підконтрольного боку – Золоте-4.

eprasa.pl e3a1e9d715

ПОДІЇ

Що міністр Дмитро Кулеба пообіцяв українській громаді?

27 липня під час свого візиту до Польщі міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба зустрівся з представниками української громади. Серед присутніх були лідери і з середовища нацменшини, і з мігрантських організацій. Зустріч пройшла у дружній атмосфері, глава дипломатії був досить відкритим. Він попросив розповісти про проблеми українців у Польщі та пообіцяв чесно відповісти на запитання та допомогти подолати труднощі. Ми зібрали головні запити від активістів та обіцянки міністра – щоби потім порівняти їх із діями. На зустрічі говорили про знищення українських місць пам'яті і відбудову цвинтарів, освітні, мовні, правові та культурні проблеми. Про концепцію промоції України закордоном, про те, якої допомоги чекають трудові мігранти та про актуальність цінностей Революції гідності.

Розмова з міністром закордонних справ Польщі Яцеком Чапутовичем була дуже довга, зазначив Дмитро Кулеба. «З проблемних питань, про які зараз багато говорять, – відновлення наших пам'ятників у Польщі й освітні права польської громади в Україні. В усьому іншому – суцільний позитив, дружба, любов і зізнання у взаємній підтримці», – розповів міністр.

Співпраця з громадою, національна пам'ять і Пшемислав Чарнек

Григорій Купріянович, голова Українського товариства у Любліні і співголова Спільної комісії уряду і національних та етнічних меншин

Купріянович від імені української громади подякував за зустріч.

«Рішення, які приймаються, – чи в Києві, чи у Варшаві, – ми відчуваємо безпосередньо, часом навіть дуже болісно. Велике прохання – щоб ми брали участь у всіх розмовах, які стосуються українців у Польщі, а якщо це неможливо – щоб ми знали про це, щоб наш голос брали до уваги», – наголосив історик. Григорій Купріянович також нагадав про Консультаційну координаційну раду, яка існувала раніше, і зазначив, що це був гарний майданчик для обміну думками: «Це був майданчик, в рамах якого ми обмінювались думками. Ми вважаємо це дуже цінним. Це була гарна можливість для розмов про справи української меншини, а також українських мігрантів у Польщі».

«Цього року неможливо не згадати про ще одне – питання національної пам'яті. Адже маємо 100-ліття польсько-українського політичного і військового союзу, скоро будемо відзначати ювілей Варшавської битви. Це дуже гарна нагода показати позитивний бік польсько-українських стосунків. І українська громада намагається це робити», – наголосив історик.

Він запросив відвідати могили воїнів УНР у Любліні (28 липня міністр мав поїздку до цього міста): «Тут важлива також символіка. Якщо буде така можливість, було би дуже корисно побачити ці місця. І показати польській стороні, що вони важливі для України».

Купріянович пригадав ситуацію після вшанувань у Сагрині два роки тому: «Це призвело до кризи польсько-українських стосунків, а спричинив її один із польських чиновників – воєвода Пшемислав Чарнек. Це негативно вплинуло на ситуацію української меншини в Польщі. Тоді відбулися урочистості в українському місці пам'яті – селі Сагринь, на них був присутній президент України. А польський державний чиновник це назвав „провокацією і гуцпою", учасників заходу – „українськими націоналістами"». Григорій Купріянович подякував за те, що українська держава чи не вперше так відкрито виступила на захист українця, який не є її громадянином.

Відповідь міністра

Дмитро Кулеба відзначив особливу важливість дбайливого ставлення до українських поховань і пам'ятників у Польщі, зокрема до могил вояків УНР, які воювали під час польсько-українського союзу. Разом з послом Андрієм Дещицею вони згадували про це на зустрічі з Яцеком Чапутовичем.

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба

«Наша позиція дуже чітка. Є домовленість на президентському рівні: ми знімаємо заборону на ексгумацію, Польща відновлює меморіальну дошку в Монастирі. Ми заборону зняли, вони до сих пір нічого не відновили. Тепер вони нас запитують: а що ж ви так довго розглядаєте наші запити на ексгумацію? А ми кажемо: ми все робимо відповідно до чинного законодавства. Просто зробіть те, про що ми домовлялися. Зараз на пресконференції журналіст запитав: чому ви дозвіл на ексгумацію ставите нарівні з однією пам'ятною дошкою? Я пояснив: нам потрібно зараз отримати з польського боку чіткий сигнал, що вони в принципі будуть це робити. Ми чекаємо від Польщі цього першого фундаментального кроку. Я не можу сказати, що налаштований оптимістично, але робитиму все для того, аби спонукати їх цей крок зробити. Адже все починається з поваги до пам'яті. Якщо її немає, потім не буде поваги до сучасності. Тому ми будемо чекати, просити, нагадувати, вимагати. У дипломатії є кілька «етапів»: стурбованість – серйозна стурбованість – глибока стурбованість. Ми вже на стадії глибокої стурбованості. Будемо сподіватися, що польська сторона зробить цей крок.

А щодо подій, які відбулися два роки тому: я вважаю, що це честь – бути названим у Польщі українським націоналістом, це визнання ваших заслуг. Я радий, що українська держава змогла за вас заступитися і допомогти. Ми не застраховані від таких реакцій. І я так само сьогодні сказав своєму польському колезі: якщо ви не можете нічого зробити зі своєю місцевою владою, то, певно, й ми нічого не зможемо зробити зі своєю. Але це може запустити нікому не потрібну спіраль».

Місця поховань воїнів УНР, молоде покоління, «Полум'я братерства»

Юрій Рейт – очільник Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві та перший голова Об'єднання українців у Польщі

«Сьогодні ми спостерігаємо замороження проблеми місць національної пам'яті. Ми вирішили: займімося тими місцями, які не повинні викликати негативної реакції. З нашої ініціативи Світовий Конґрес Українців визначив 15 серпня днем нашої гордості і українського вкладу у вільну Європу. Українські громади світу у цей день покладають квіти на могили воїнів Армії УНР, тому що пам'ять про них – це пам'ять про їхній внесок у вільну Європу. 100 років тому на березі Вісли польські війська Юзефа Пілсудського, маючи українського союзника, затримали більшовиків. А сьогодні на сході Україні гинуть українські воїни. Про це треба нагадувати нашим друзям-полякам».

Юрій Рейт розповів міністру про звернення українського Історичного товариства до поляків з нагоди століття Варшавської битви під назвою («За вашу і нашу пам'ять!», опубліковане у попередньому номері № 31 «НС» від 2 серпня 2020 року – *ред.*). Він подякував Міністерству закордонних справ України: завдяки їхній допомозі цвинтар воїнів Української галицької армії та Української Народної Республіки в Ланьцуті цього року відновлять.

«Це – 25 тисяч доларів. Я хочу також поінформувати вас, що після розмов із представниками державних органів, які тривали 3 роки, завдяки самоврядним структурам і полякам – друзям України, сьогодні завершується ремонт і реновація цвинтаря у Варшаві (мова йде про частину православного цвинтаря на варшавській Волі, – *ред.*) – біля 100 поховань – групи генералів. Це – ще 130 тисяч доларів», – наголосив Юрій Рейт.

Окрім цього, Громадська ініціатива з догляду за могилами воїнів УНР спільно з посольством подала до варшавської адміністрації заяву про надання публічному місцю імені Марка Безручка (30 липня міська рада підтримала це рішення, ім'я генерала носитиме один зі столичних скверів – *ред.*).

Перший голова ОУП розповів про активність молодого покоління – зокрема, на зустрічі була присутня очільниця Пласту в Польщі Олена Боднар: «Польські гарцери й українські пластуни створили акцію «Полум'я братерства», яка 14 серпня о 18 згуртує молодих поляків і українців біля могил воїнів УНР. У Польщі є понад 40 таких населених пунктів, є вони і в Україні – Рівне, Полтава тощо».

Юрій Рейт також попросив Дмитра Кулебу розглянути можливість нагородити і подякувати 30 дітям та онукам воїнів УНР, які живуть у Польщі. Це ж питання поставили і польській стороні: «Ми чекаємо на рішення. Якщо воно буде негативним – можна передати нащадкам петлюрівців на День Незалежності України хоча б вітальні листи». Так само він попросив відзначити – можливо, спільно з міністром закордонних справ Польщі – молоде покоління активістів, яке організовує «Полум'я братерства».

Рейт наголосив, що українців у світі непокоять два аспекти в українській політиці. Передусім – атака на українську мову та законопроєкт нардепа від «Слуги народу» Максима Бужанського, який був винесений на голосування парламенту в середині липня і який тоді не розглянули. Також Юрій Рейт попередив про загрозу реваншу проросійських сил, які зазнали поразки після Революції гідності.

Відповідь міністра

Дмитро Кулеба запевнив, що він підтримує ідею звернення української спільноти до поляків.

«Щодо мови. Країна дуже різна. У ній є різноманітні сили, які лобіюють свої рішення. Очевидно, що пан Бужанський представляє частину України, погляди якої я, наприклад, не поділяю. Але вони існують. Вони представляють права людей. Це такі самі наші співвітчизники», – зазначив він.

→

eprasa.pl e3a1e9d715

ПОДІЇ

Кулеба додав, що у законопроєкті Бужанського немає загрози для державної мови. Він передбачає відтермінування переходу російських шкіл на українську до 2023 року (зараз цей перехід має відбутися вже з вересня 2020 – *ред.*), тому що таке продовження передбачене для шкіл із мовою навчання країн-членів Євросоюзу.

«Але навіть цей законопроєкт викликав дуже бурхливу й абсолютно справедливу реакцію, адже та частина суспільства, для якої мова є цінністю, дуже уважно ставиться до цього. Я сам – з україномовної родини, моя дружина – з російськомовної, діти в нас україномовні. Але ми маємо певні травми, пов'язані з українською мовою. Тому ми так чутливо ставимося до будь-яких кроків щодо її позиції в державі».

Дмитро Кулеба наголосив, що протести серйозно вплинули на тих, хто планував цей законопроєкт підтримувати.

«Щодо Революції гідності – я особисто забирав з Михайлівського монастиря пораненого, він лікувався у мене вдома. Я повернувся на держслужбу через рік після революції. Я б не сидів тут перед вами, якби не було Майдану. Усе, що я робив відтоді, спрямоване на те, щоби смерті людей, які загинули на Майдані і на війні з Росією, не були марними. Повірте, я вас розумію навіть більше, ніж ви думаєте».

Мігранти та освіта

Мирослава Керик, голова фонду «Наш вибір»

Активістка розповіла про діяльність фонду «Наш вибір», який займається допомогою українським мігрантам, опікується Українським домом у Варшаві – культурним центром і місцем надання консультацій; а також – про видані спільно з консульським відділом посольства України у Варшаві довідники для мігрантів.

Голова фонду «Наш вибір» Мирослава Керик та генконсул України у Кракові Вячеслав Войнаровський

Мирослава Керик подякувала за зустріч із громадою, адже не завжди міністри, приїжджаючи до Польщі, проводять такі заходи:

«Треба, щоб українські громадяни відчували, що про них дбають, навіть якщо вони перебувають закордоном. Про них не можна говорити у категорії зрадників. Люди з різних причин обирають переїзд та заробітки поза межами батьківщини; часто потім вони все одно пов'язують своє життя з Україною. Меншина і громадяни України долучаються до зборів коштів для постраждалих і на Майдані, і на війні».

Важливою проблемою, яка постала перед мігрантами зараз, є освіта.

«Тут виростає нове покоління. Середній вік українських мігрантів у Польщі – 25-35 років. Вони народжують дітей, ті йдуть до садочків та шкіл. Вони швидко вивчають польську мову, а до української фактично не мають доступу. Вони не є громадянами Польщі і не мають можливості навчатися українською (ідеться про те, що українські школи у Польщі функціонують насамперед для української нацменшини – громадян Польщі – ред.). Тут я хотіла би попросити про підтримку суботніх шкіл. Такі заклади є у Варшаві та в інших містах. Ми потребуємо співпраці, фінансової допомоги, підтримки українських громадян, які хочуть вчити своїх дітей української мови. Польська влада вважає, що це – справа української держави», – наголосила Мирослава Керик.

Друга важлива проблема – низький рівень знань про свої права серед українців, які приїжджають до Польщі працювати. Дуже часто посередники використовують цю необізнаність, і трудові мігранти живуть у жахливих умовах, не вимагають того, на що мають право – як-от повну оплату своєї праці, дотримання відповідних умов тощо. Мирослава Керик попросила передати інформацію про цю проблему Міністерству соціальної політики: потрібно подумати про інформаційну політику щодо громадян України, які виїжджають на роботу:

«Звичайно, що це також їхня відповідальність (трудових мігрантів – *ред.*). Але ми як організація з радістю будемо співпрацювати та інформувати людей тут, на місцях. Ми бачимо, що люди потрапляють у дуже складні ситуації – наприклад, не можуть добитися отримання зароблених грошей. Дуже важливо, щоб українська держава також думала про це. Вони везуть гроші в Україну, допомагають українській економіці».

Вона додала, що дуже важливою є співпраця з посольством на культурній ниві – наприклад, фонд «Наш вибір» та дипустанова спільно організовували святкування Днів Незалежності України.

Відповідь міністра

«Хто веде суботні школи, я – ваш фанат! Ви зберігаєте наступне покоління. Коли я був послом у Раді Європи, перше, що я зробив, – почав «вибивати гроші» на фінансування суботніх шкіл. Адже діаспора змінюється, й одного дня ми можемо її втратити. Старе покоління відійде. Якщо ми не збережемо молодь – ці люди швидко асимілюються. Це, насправді, мій найбільший головний біль. Є умовна «стара діаспора», є діаспора 90-х і є діаспора сучасна. Це покоління взагалі відірване. Вони «сіли і полетіли», живуть де завгодно, від Сінгапуру до Панами. Втримати їх у нашому просторі ідентичності – це задача номер один.

Дехто з вас порушував цю тему і я бачу, що є запит на нову політику щодо закордонних українців. Найскладніше запитання, на яке потрібно відповісти, – це навіть не «як?». Бо зрозуміло, як: гроші і політична підтримка у вирішенні питань із місцевою владою. Найскладніше запитання – «навіщо?». Тому що загальна відповідь – зберегти ідентичність – очевидна. Але чого ми хочемо? Яка наша стратегія? Ми хочемо, щоб ці люди йшли в українську політику? Чи займалися бізнесом? У в кожній країні відповідь на це запитання буде іншою.».

Дмитро Кулеба додав іще одну проблему: трудові мігранти дуже неохоче надають інформацію про себе, не бажають, щоб держава знала, куди і чому вони їдуть. Звертаються лише тоді, коли стикаються з проблемами – втратили документи абощо.

Андрій Артем'юк, «Союз українців Підляшшя»

Громадський активіст розповів про особливості Північного Підляшшя, де не проводилася акція «Вісла». Там, на відміну від Південного Підляшшя, українці проживають компактно. Він додав, що в регіоні також є могили петлюрівців. Після спільної з поляками боротьби у 1920 році частина воїнів залишилась на Підляшші – вони стали активними учасниками суспільного та культурного життя. Андрій Артем'юк запросив міністра відвідати цей регіон та зазначив: поки що невідомо, чи відбудеться на Підляшші цьогоріч його наймасштабніший захід – «Підляська осінь».

«Наше слово»: промоція України

Для наших читачів важливим є питання місць пам'яті та їхнього відновлення. У зв'язку з історичною політикою останніх кількох років у Польщі збільшилася кількість випадків використання мови ненависті і в реальному житті, і в інтернет-просторі: від нападу на Перемиську процесію 2016 року до побиття чи образливих коментарів під постами у фейсбуці. У зв'язку з цим важливим є позитивний образ та популяризація України й української культури у Польщі. Активна культурна політика щодо українців також є вагомим чинником запобігання асиміляції. Як підтримувати культурно понад мільйон українців, які живуть у Польщі? Чи є якісно новий підхід до промоції України?

Відповідь міністра

«Я – проти вигадування велосипеда. Моє бачення дуже просте. Нам потрібна інституція на кшталт Українського культурного фонду (державна установа, створена у 2017 році з метою сприяння розвитку національної культури та мистецтва в Україні – *ред.*). Як система працює зараз? Посольство збирає інформацію про ваші потреби, надсилає до Києва. Ми дивимось: на що «нашкребли», на те і дали. Кожному потроху. Ніхто нічого не зробив повністю. Я пропоную інший підхід. Крок номер один – це інституція на кшталт УКФ, до якої будь-яка організація закордонних українців з будь-якої частини світу може подати проєкт на отримання гранту. Є експерти, все має відбуватися прозоро. І ми фінансуємо найбільш успішну ініціативу. Так, хтось буде залишатися без підтримки. Але з іншого боку – це мотивуватиме їх вчитися і подавати більш якісні та креативні пропозиції. Гроші надаватимуться на повну реалізацію проєкту: від А до Я. Таким чином ми будемо впевнені, що це матиме помітний результат.

У той же час, звісно, є громади й організації, на які ми не можемо махнути рукою, сказавши, що вони не конкурентоздатні. Тому в МЗС має бути невеликий фонд для підтримки ось таких важливих проєктів та громад, які самі не можуть себе забезпечувати».

Інформування громадян України та потреба відкриття консульства у Вроцлаві

Артем Зозуля, директор почесного консульства України у Вроцлаві та фонду «Україна» – польської неурядової організації, що займається освітою та адаптацією мігрантів на території Нижньосілезького і сусідніх воєводств.

Артем Зозуля, як і Мирослава Керик, наголосив на необхідності інформування громадян України про їхні права. Він запропонував налагодити співпрацю між посольством України у Польщі і генеральними консульствами Польщі на території України: «Ми зі свого боку забезпечимо довідники, листівки з актуальною інформацією – щоб, наприклад, людина отримувала цю інформацію разом із візою».

Також Артем Зозуля наголосив: наразі ресурсів українських консульств недостатньо для обслуговування громадян у великих містах. Наприклад, у Кракові на одного консула припадає приблизно 100 тисяч українців, які проживають на території 5 воєводств. Тому постало питання щодо відкриття генерального консульства у Вроцлаві.

Відповідь міністра

«Я згоден, що людей потрібно інформувати. Мені здається, що легше домовитися з прикордонною службою, щоб всім при виїзді видавали якусь пам'ятку, ніж із польськими консульствами в Україні, але ми подивимося.

Щодо другого питання: чесно кажучи, намірів розширювати консульську присутність у Польщі немає, але проблема очевидна. Можливо, доведеться це зробити. Наш план зараз – переглянути всі наші дипломатичні установи у світі. Якщо вивільнятимуться ресурси – ми підсилюватимемо консульський блок. Адже треба визнати: мільйони людей виїхали, і ми маємо їх обслуговувати».

Кримські татари

Недім Усейнов, член координаційної ради конгресу кримських татар у Польщі, представник голови Меджлісу кримськотатарського народу Рафата Чубарова.

Недім Усейнов наголосив, що кримськотатарська громада є частиною української спільноти у Польщі, що дедалі збільшується. «Ми навчаємося в університетах і працюємо. Багато в чому долучаємося до громадського життя у Польщі. Вам допомагають кримські татари, які живуть в Україні, ви разом боретеся за повернення Криму. Залучайте і тих кримських татар, які живуть закордоном. Найбільше нас – у Туреччині, але у Польщі наш потенціал також росте», – закликав Недім Усейнов.

* * *

Після президентства Віктора Ющенка українська влада на найвищому рівні мало помічала українську громаду в Польщі. Саме після Помаранчевої революції почалися систематичні робочі зустрічі представників МЗС, самого Ющенка і лідерів меншини та мігрантів у форматі круглого столу. Пізніше Віктор Янукович не проводив жодних заходів. Петро Порошенко організував один – наприкінці свого президентства, він відбувся у Любліні і за форматом скоріше нагадував передвиборчу агітацію. Проте потрібно відзначити, що політика, яку проводив Порошенко та його уряд на міжнародній арені, була близька представникам меншини за переконаннями та поглядами. Перемога на президентських виборах Володимира Зеленського, а на парламентських – партії «Слуга народу», серйозно занепокоїла нашу громаду: чи не буде втрачена паритетність в історичних питаннях? Чи збережеться принциповість у відстоюванні на міжнародному рівні позиції України щодо війни, напрямку розвитку держави і підтримки європейських цінностей? Те, яким буде діалог та співпраця з громадою, відіграє важливу роль у підтримці закордонними українцями своєї великої Батьківщини. ■

Христина ЗАНИК
Фото авторки статті

eprasa.pl e3a1e9d715

Новы часы,
адже новы формы пануваня над другым чловеком

Дожыли сме цікавых нецікавых часів, на нашых очах сьвіт ся змінят. Оказує ся, же війна, о котрі перше єм писал, не єст юж аж так потрібна як колиси. Гнеска стары кольоняльны пляны мож здійснити и без нєй, старчыт лем створити такє право, котре позволит корыстати нам з того, з чого лем си забажыме скорыстати.

Колиси за глубокого соціалізму фурт товкувано нам, же соціалізм єст лем устройовом «почварком», же то перехідня форма зо згнилого капіталізма до ідеального комунізма. Не вшыткы в тото вірили, хоц вшыткы вірили, же соціалізм справді єст лем тымчасовом формом, таком лем на гнеска. Што до заранішнього дня – жадной згоды юж не было, по іхньому з капіталізма идучы през соціалізм дійдеме зас до капіталізма. Но и посмотте, кєпкували си, а не помылили ся, стало ся так, як нехотячы проповіли. Другы, коли товдышня верхівка бесідувала, же як дійдеме до комунізма, то товды буде ся нам юж дуже лекше и ліпше жыло, чысто іншу мали рецепту на тот пришлий наш добробыт. Твердили, же іхні плян єст простши, же в нас аджи дуже скорше може быти барз добрі, но и, же комунізм до того не єст нам нияк потрібни. В часі так званой студеной війны бесідували, же в Польщы барз скоро вшытко може змінити ся на ліпше. Твердили, же непотрібні декотры втічут до Гамерикы, бо гамерицкі добробыт барз скоро можеме мати ту в краю. Радили, жебы Польща війну, котра и так од давна юж вісит в повітри (аж густім од нєй) гнеска юж Гамериці выповіла и наступного дня, кєд Гамериканці до нас лем придут, зразу най ся піддаст. Товды тот добробыт, котри комуністы кажут нам си выбороти, сам до нас приде. Но и смотте, выходит на то, же и тым разом были пророками, но бо хоц Польща війны Гамериці не выповіла, то єй війска и так в нас юж сут. Може дос юж буде тых історичных дигресий, прецін мало быти о новых часах – и буде.

Нове все помаціцькы дозріват

Посмотте, вірити ся не хоче, же тівко років мусіло минути, жебы Польща змогла освободити ся од «братньой помочы» того превеликого «брата». Тота «братня любов» в конституцию аджы залізла. Так юж єст, же кєд векши меншого з таком «любовйом» стискат, то менши ани дыхати не годен. Меншы хоц на більшім хотіли бы ся сперти, не можут того зробити, бо більшому ани в голові на такє ім дозволити. Векши все найтяжшу свою руку тримал фурт лем на меншых братах, а як по плечох так по камарацкы дакого брата погладил (Мадярів в 1956, а Чехів в 1968), то вшыткым мурянкы по хырбеті долго ищы ходили. Зас бесідую о історії, бо хочу вам повісти, же дашто такє чысто нове барз рідко на сьвіті ся вказує, оно не выскочыт як Филько з коноплы. Нове все си помаціцькы дозріват, часом еволюує. Нераз збудує си аджи штоси такє подібне до кокону и нам ся товды здає, же старого юж не є, а нового ищы не видно на горизонті. Лярвы юж справді не видиме, бо єй юж ани в кокони не є, мы фурт призераме ся мотылям або норам. То в які формі іх видиме – не од нас залежыт, а од поры дня. Тепер жадного червеноармійця юж в нас не є, моя Лігниця давно перестала быти Малом Москвом, але в нас фурт діє якбы тото само право, а радше, то барз подібне. Гнеска дальше не вшыткы нашы жытєдайны сокы кружат лем в колесі нашого кровоточыня, гнеска тіж діє друге колесо більшой кровотечы, котра выходит поза межы державы, напрям ся лем му змінив. Він юж не десно (на схід), а барже на шує (на ліво) прямує, дальше тече до Союзу, але тепер до Європейского, адже зміна єст. Ци корыстна? Час покаже. Гнеска здає ся, же то артерия двосторонна, на схід лем в єдну страну сокы плыли, а зо сходу до нас приходили лем розказы.

Тепер здає ся, же захід так барз нас «любит», же гнеска він хоче нам на ново конституцию писати и не лем грошы шле, але и наказы. Західні панове твердят, же в тім писаню и перестеріганю права мают нибы то більши досьвід од нашого. Не знам што си думают, же мы історії не знаме? Або, же понад сторічнє неіснуваня Польщы, а пак комуна долгыма роками в нас царююча не лем до цна обдерла нас з вільной воли, але и з ума чысто нас звела? Нота бене козацка демокрация тіж была могутня, але правдом єст, же не вшыткы товдышні козацкы «президенты» належыті дбали о Русь-Украіну, и товды часами чужий дакі сатрапа зо сходу або заходу свого атамана в коши на Січ нам підшмарил. Но штож, на земли нич не є ідеальне, демокрация тіж такым твором не єст. Повім: *Демокрация так, спырсненям ні.* Без штоси барз такє подібне юж переходили сме и мушу ся признати, же пословиця тота в пеерельовскім выданю (*Socjalizm tak, wypaczeniom nie*) мене не перестала мерзити, а о чудо тота ніт. Може за то, же демокрацию выдумали Грекы, а соціалізм и комунізм Німці и Росияне. Демокрация старша єст аджи од нашого християньства. В правдиву демокрацию вірю, єст справджена без неєдно поколіня и то в неєднім народі. Але щырі хочу ся ту признати, ближша мому серцю єст соборніст первісной Церкви. Доповім лем тото, же люблю Соборну Церков, а не: *Kościół Powszechny.* Соборніст и «powszechność» для некотрых сут синонімми, а по-мойому, медже нима існує превелика ріжниця. Вірю, же коли иде о добро чловека – аритметычна більшіст не все годна принести благо, котрого ждеме. Жебы фурт на сьвіті было лем краще, більшіст мусит тримати ся добра загалу, а не добра групы люди, котры сут при владі.

Гнеска чловек воює інакше

Війна добра зо злом не зчезла з лиця землі, жыє и жыти буде так долго, як долго сьвіт буде існувал. Війна добра зо злом цілий час еволюує разом з чловеком. Першы люде, коли брат ишол на брата, до рукы брали камінь або даку палицю, пак мотыку, чекан або сокыру, ци процу як Давид. Кєд змудріли - на війну брали зо собом колчан повни стріл до луків, но и щыт, лук, ніж, топір и меч. Кус пізніжше інакше зброіли ся, але тіж по зубы, мали мішкы з кулями и порох в розі до рушниць, а в міхах до канонів (пушок). Гнешні чловек з чловеком воює словом и новыма правилами лем для них выгідныма. Так юж єст, же як сьвіт сьвітом, чловек фурт стрімил и дальше стрімит до розшыріня свого володіня над другым чловеком.

Од давна влада знає, же лекше рядити бортаками як мудрыма людми, за то за шляхты она лем своіх сынів посылала до шкіл. О квадратурі колеса влады бесідує стара пословиця: *Чогос бідний? Бос дурний. Чогос дурний? Бос бідний.* Адже можна ту повісти, же Бог дозволил комуні завоювати піл сьвіта, жебы в цілім быти могло краще. Так, не помылил єм ся, добрі сте прочытали, не вшытко, што комуна принесла, было зле. То комуна скоро вшыткым нам дала осьвіту, адже захід мусіл зробити тото само. Жебы щільну таму поставити комуні, жебы прости чловек заходу не был гіршы од того зо сходу, треба было и там простому чловекови давати тото вшытко благо, котре комуна на сході «дармо» давала. Так по правді то лем прости чловек заходу дармо дістал, мы за вшыткы блага платили сме зневоліньом.

По-мойому, польска пеерелівска основна школа была добром школом, єдном з найліпшых не лем в Європі. Псутя польской підставовой школы зачало ся по 1989 році, коли то нова влада зачала єй реформувати. Поправляли и поправляли, але фурт на гірше. Значні окроіли історию, для ня то різаня голузи на котрі сідиме. Цілу тоту реформу польской осьвіты порівнал бым до тесаня головного коріня. По-мойому жаден нарід, так як и жадна рослина, без коріня жыти не буде, а кореньом народу єст національна сьвідоміст жыюча в повні симбіозі з культуром давно давно тому зродженом. Знаня історії и культуры свого народу єст головным пальовым кореньом каждого народу, історія не позволит перещепити нас до пня іншого народу. За то кажди окупант нищыт істориків и до шкіл впроваджат свою історию. За то Росия так не любит Украіны, бо існуюча Украіна заберат ім право до старинной історії.

Знате, старат ня и тото, же в теперішні школі рівень не єст найважніжший, учытелям промувати кажут вшыткых, аджы тых, котры знают барз недуже. Але з другой страны здає ся мі, же гнешні сьвіт не мусит юж псути школы, нам новых Кмерів не бракує.

Влада стерує суспільным жытям

Треба ту голосно речы правду, гнешні сьвіт нашол спосіб и на мудрого. Неєдному высоко школуваному чловекови заложено невидиму узду, таку сучасну шапку, котра робит нас прозорыма для влады и сьліпо єй одданыма. Думаме и робиме лем тото, што хочут жебы сме думали и робили. Тота для нас невидима, а для влады барз корысна шапка, не єст жадном нашом прикрасом, але и так парадуєме в ній. Она не лем, же нияк нам не служыт, жаден з нєй хосен на нас не зыйде. Она лем отуманят нас и владі дозвалят стерувати нами як роботами. Влада знає, же: «Кыйом Віслы не заверне», адже жытєвой нашой воды ани не прібує завертати, лем головни нурт суспільного жытя пробує скєрувати там, де хотіла бы, жебы жытя наше спокійні нибы то добровільні си плыло.

Здавало ся мі, же сьвіт буде юж лем ліпши, прецін тепер чловека, котри чытати и писати не зна, серед нас хоц быс и зо сьвічком глядал, хыбаль не найдеш. З дива не можу выйти, же так высоко вышколуваных люди так легко можна так міцно отуманити. Неєден з нас высоку школу скінчыти скінчыл, але в школі жытя фрас знає ківко юж років репетує в ті самі клясі. Бабиного наказу: *Сто років жый, до смерти ся вчый и памятай, же и так дурным гмреш*, ниґда не забуду. ■

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Вид на гору Ляцкова
Фото Володислава Грабана

eprasa.pl e3a1e9d715

Історія

Повернена пам'ять:

Герой України Марко Безручко

Сьогодні, думаючи про події столітньої давнини під Варшавою й Замостям, я мимоволі пригадую й те, що відбувалося у моєму житті пів століття тому. Я навчався у звичайній радянській школі, де, згідно з програмою, прославляли «червоноармійців» Семена Будьонного, а після занять школярів зганяли на хор, де вони, готуючись до чергового «свята», бадьоро виспівували: «На Дону і в Замості тліють білі кості...». Я тікав звідти, як «чорт від ладану», бо мені не подобалася така наруга, але «Семена Михайловича» поважав за його пишні вуса й ордени від плеча до плеча. Не задумувався, за що така слава, бо знав із уроків історії, що він «громив» польських «панів» і «псів-отаманів», а значить – таки справжній «герой»! Не хотів шукати й оте «Замостя» на мапі, бо мене цікавили інші речі. І не можна звинувачувати звичайного школяра, що він думав так, а не інакше, бо так мислили тоді всі радянські школярі.

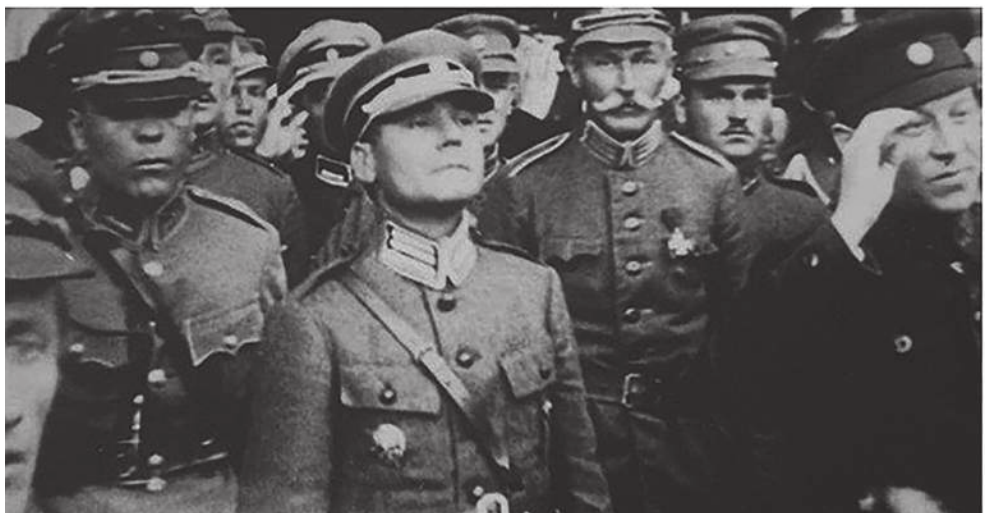

▲ Марко Безручко і Симон Петлюра приймають парад на Хрещатику, травень 1920 року.
Джерело: Центральний державний кінофотоархів України ім. Г. Пшеничного

Та йшов час, у суспільстві відбувалися зрушення, нові ідеї й події породили іншу добу: Радянський Союз розпався і на його руїнах виникла незалежна Україна. І відкрилася правда, перед нами постало нове Замостя: місто його мужніх захисників, українських і польських вояків, яким вдалося зупинити орду завойовників. Збулися слова Тараса Шевченка про те, що історія воздасть катам «за діла їх криваві, лукаві, погубить їх, і їх слава стане їм в неславу». З'явилися справжні герої України, серед яких одне з чільних місць посідає легендарний генерал Марко Безручко.

Що він ж зробив особливого, який життєвий шлях пройшов? Щоб краще це зрозуміти, виділимо певні етапи в біографії Безручка, співзвучні з історичними подіями в Україні, Польщі та Росії. Вони так чи інакше впливали на формування особистості, визначення пріоритетів у житті та світогляді.

Початки військової кар'єри Безручка

Народився Марко Данилович Безручко 31 жовтня 1883 року в містечку Великий Токмак (нині це просто Токмак у Запорізькій області). Місця це легендарні, пов'язані з козацтвом – що, можливо, теж наклало свій відбиток. Про молоді роки Безручка ми нічого не знаємо; відомо тільки, що спочатку він обрав цілком мирну професію – закінчив вчительську семінарію у Переяславі і встиг трохи попрацювати. Але потяг до військової справи залишався, і у 1908 році Безручко закінчив Одеське піхотне училище. Вочевидь, там він познайомився із Всеволодом Змієнком, з яким вони стали друзями на довгі роки.

Після училища Марко Безручко отримав звання підпоручика і був направлений у 106-й Уфімський полк, який тоді знаходився у Вільні. Почалася служба в російській армії, але, як показали наступні події, Безручко залишався патріотом України. Думав, напевно, і про військову кар'єру, бо вступив до Миколаївської академії Генштабу, де навчався Всеволод Змієнко. Та навчанню перешкодила І Світова війна: у 1914 році Марка Безручка відкликали у полк. Він брав участь у боях на німецькому фронті, був поранений і контужений. Після лікування служив на різних посадах у штабі, останнє звання, яке отримав в російській армії, – капітан. Тим часом у Росії відбулася революція, яка перекинулася і до України. Перед 34-річним офіцером постало питання: до якого берега приставати, з ким далі йти – зі старою, монархічною Росією, якій він служив і отримав за це ордени, чи з молодою українською державою, що тільки народжувалась і потребувала захисту? Безручко вибрав останнє.

Навесні 1918 року почався новий, найголовніший етап у його житті – участь у національно-визвольних змаганнях. Армії Української Народної Республіки, що тільки створювалася, вкрай потрібні були професійні військові кадри. Капітана Безручка в березні 1918 року призначили помічником начальника персонального відділу Головного управління Генштабу. За Гетьманату (з травня 1918-го) він став помічником начальника, а за Директорії (з грудня того ж року) – начальником оперативного відділу Генштабу Армії УНР. Потім перейшов на роботу безпосередньо у військо: з березня 1919-го – начальник штабу Окремої Запорізької бригади ім. Симона Петлюри, з квітня того ж року – начальник штабу корпусу Січових стрільців (командиром якого був Євген Коновалець). Тоді ж отримав звання полковника Армії УНР. Корпус Січових стрільців був найбільш боєздатною і дисциплінованою частиною, але, за спогадами Безручка, у 1919 році довелося вести «боротьбу на два фронти: проти поляків і проти москвинів». Під останніми він мав на увазі «білих» і «червоних»; утворення такого «трикутника смерті», за його словами, стало «основною і, може, найбільшою причиною» невдач Армії УНР. Під ударами сил противника, що переважали, вона відступила на захід, і Безручко разом з іншими вояками опинився у таборі для інтернованих. Однак на початку 1920 року ситуація змінилась на краще.

Марко Безручко і польсько-український союз

Поляки стали готуватися до війни з радянською Росією і потребували союзника. У районі Брест-Литовська за їхньої участі створили дивізію із Січових стрільців. У лютому 1920 року Марка Безручка призначили начальником 1-ї дивізії (а з березня – 6-ї стрілецької Січових стрільців). Після підписання Варшавського договору 26 квітня дві українські дивізії разом із польською армією розпочали наступ на Київ. Польське командування попросило включити дивізію Безручка – як краще підготовлену й укомплектовану – до складу своєї 3-ї армії. Після взяття Києва 9 травня відбувся парад на Хрещатику, на якому Марко Безручко стояв поряд із Симоном Петлюрою. Але союзники втрималися недовго. «Червоні» підтягнули додаткові резерви і вибили їх із міста. Відступаючи, командувач 3-ї армії генерал Едвард Ридз-Смігли дав наказ підірвати Миколаївський ланцюговий міст через Дніпро: це сталося рівно через місяць після параду на Хрещатику. Весь червень і липень промайнули у важких боях із Червоною армією. Потім настав серпень, а з ним – тяжкий і разом з тим зоряний час для полковника Марка Безручка.

Зоряний час полковника

Із 12 по 25 серпня під Варшавою розгорнулася битва між Червоною армією і частинами Війська польського. Командарм (командувач – ред.) Михайло Тухачевський мав можливість захопити столицю і всю країну – та прорватися зрештою до Центральної Європи. Юзефові Пілсудському із великими труднощами вдалося потіснити, а потім і розбити радянські війська. Але він переживав, що на допомогу ворогові може підійти доволі потужна 1-ша Кінна армія, яка знаходилася під Львовом. Пілсудський у своїх спогадах називає її «маховиком війни». Дійсно, 1-ша Кінна (або армія Семена Будьонного) у 20-х числах серпня вирушила до Варшави через Люблін, та на її шляху опинилося містечко Замостя (або, як його називали поляки, Замошьчь).

Там на тимчасовому відпочинку перебували вцілілі у боях вояки 6-ї Січової дивізії полковника Марка Безручка, 31-го Польського піхотного полку (якими командував капітан Міколай Болтуч) та двох етапових куренів. Загальна кількість – 3200 багнетів, 200 шабель, 12 гармат і 3 бронепотяги. 1-ша Кінна армія, підійшовши до Замостя, налічувала 16 тисяч (за іншими даними – 13 тисяч) вояків і 70 гармат. Як бачимо, сили були занадто нерівні. Марко Безручко як старший за званням став комендантом залоги. Три дні Замостя – відоме ще з часів Хмельниччини як неприступна фортеця – мужньо оборонялося. 29 серпня Будьонний наказав своїм кіннотникам спішитися і погнав їх на штурм, однак атаки відбили зі значними втратами для ворога. Вранці 30 серпня розпочався наступ з усіх сторін. Він був таким стрімким і сильним, що нападники прорвали оборону із заходу, знищивши дротяні перешкоди. Та останній резерв Безручка – Українська сотня – втрималась і відкинула червоноармійців. Місто обстрілювали всі гармати ворога, на що оборонці не могли відповісти, адже в них було замало артилерії. Але й друга спроба штурму скінчилась для Будьонного невдачею. 31 серпня радянський командарм востаннє кинув своїх вояків на Замостя. Побачивши, що поляки й українці вперто захищаються, розлючений Будьонний наказав поріділій армії сідати на коней і рухатися – але не на Варшаву, а у напрямку Володимира-Волинського. Столиця була врятована від «маховика війни» завдяки мужності українських і польських вояків, вмілому керівництву Марка Безручка та його помічників – полковника Всеволода Змієнка (який був начальником штабу дивізії) й капітана Міколая Болтуча.

Після оборони Замостя, яка показала, що Марко Безручко – не тільки прекрасний штабіст, а й чудовий стратег, його призначили командувачем Середньою групою військ Армії УНР. Однак ситуація знову змінилась. На початку жовтня Безручко отримав звання генерал-хорунжого, а 12 жовтня Польща підписала перемир'я із радянською Росією. Армія УНР залишилася без союзника: після виснажливих боїв вона була змушена відступити за річку Збруч, де вояки потрапили у табори для інтернованих.

Польський період Марка Безручка

Почався останній етап в житті Марка Безручка – польська еміграція. Українська Народна Республіка втратила свою територію, але зберегла основу армії: у Польщі було багато старшин і козаків, які сподівалися повернутися в Україну. Безручко вважав, що «сильна армія – це право на існування нації». Він взяв активну участь у відновленні військових структур УНР: працював у Генштабі, був членом Вищої військової ради та співробітником Військового міністерства. Зрозуміло, що перебування в органах держави, яка фактично не існувала, було невдячною справою: високої платні чи якихось привілеїв це не давало. Навпаки, треба було думати, як прожити. Тому Безручко, якого цінували за знання і високий професіоналізм, став співробітником Польського військово-картографічного інституту у Варшаві. А також займався справою, яка була йому до душі: створив і очолив Українське військово-історичне товариство (1931-1935 роки), видавав військово-історичну мемуарну збірку «За державність», писав власні спогади. Водночас, як згадують ті, хто знав Безручка, це був «скромний поважний вояк, ввічливий супроти кожного, турботливий за вояцтво». Після захоплення Польщі Німеччиною Безручко у листопаді 1940 року замінив померлого Володимира Сальського на посаді міністра військових справ УНР. В окупованій Варшаві це звання було лише формальним, але Безручко вважав, що у державі повинна зберігатися спадкоємність. Життя під окупацією було для нього, певно, дуже нелегким. Помер він 10 лютого 1944 року за нез'ясованих обставин. Похований у православній частині цвинтаря «Воля» на західному березі Вісли, поруч із іншими вояками, які боролися за незалежність України.

Пам'ять про нього вже повертається: іменем Безручка названі вулиці і проспекти у Вінниці, Києві, Рівному, кільце у Вроцлаві; можливо, скоро з'явиться така вулиця й у Варшаві. Поляки поступово змінюють своє ставлення до ролі українців у серпневих подіях 1920 року. Свідченням цього є, серед іншого, фільм Єжи Гофмана «Варшавська битва», де «екранний» Пілсудський говорить про те, що Безручко захищатиме Берестя «на смерть». І він дійсно стояв до останнього, врятувавши Польщу від орди Будьонного. Про що потрібно пам'ятати нам усім – і українцям, і полякам, і мешканцям усієї Європи. ■

Анатолій ШОРОХОВ

eprasa.pl e3a1e9d715

КУЛЬТУРА

Знання мови – це ключ до успіху

Досі мігранти з України у Кошаліні могли вивчати польську мову безкоштовно, зокрема, в Пункті інформації «Разом», який діє при євангельсько-аугсбурській парафії. Від липня вони мають змогу це робити також в Центрі міграції при Об'єднанні українців у Польщі. У кожному місці може навчатися близько тридцяти людей і, як правило, усі групи заповнені. Це показує, наскільки актуальним є питання мови для мігрантів. Усі заняття – безкоштовні.

– На перші уроки до Центру міграції прийшли 25 осіб, стільки ж ходить і до сьогодні. Багато з них дуже погано володіє польською, дехто не розуміє, коли до нього звертаються. Є люди, які живуть у Польщі вже 3-4 роки і кажуть, що найбільші проблеми мають під час читання текстів, – розповідає вчителька польської мови Ірина Кузян. Вона веде заняття і в євангельсько-аугсбурській парафії, і в Об'єднанні українців у Польщі. Окрім польської мови, Ірина володіє також англійською, німецькою, італійською, російською та, зрозуміло, українською, що стає у нагоді учасникам курсів. Один з її учнів – Мугамет із Єгипту, який одружився з полькою.

– Під час занять я стараюся пояснювати не лише українською чи російською, а й англійською мовою, – каже Ірина. Після занять вона почувається дуже втомленою, адже насправді працює з чотирма мовами відразу. Це, можливо, і є запорукою популярності курсів, оскільки і в Пункті інформації «Разом», і в Центрі міграції немає проблем із набором учнів.

У євангельсько-аугсбурській парафії зараз проходять заняття для людей, що знають мову на базовому рівні та хочуть складати державний іспит з польської на рівні B1. Він потрібен, наприклад, щоб отримати польське громадянство чи дозвіл на постійне проживання. Ірина Кузян каже, що більшість учнів походить зі Східної України, через це вона мусить спілкуватися також російською мовою. А російськомовним навчання польської дається набагато важче, ніж україномовним. Приїжджі

з Луганської чи Донецької областей кажуть, що вже не мають куди повертатися, тому для них курси польської мови – дуже важливий крок та спосіб покращити рівень життя у Польщі. Вони приїхали до Кошаліна не для тимчасової роботи, а хочуть тут оселитися. Багато хто купує в місті квартири, їхні діти йдуть тут до школи.

Саме так зробила одна з учениць – Оля. Вона записалася на курси квітникарів. Останнім часом популярними серед українців є училища, де можна вивчитися на асистента стоматолога, фармацевта, опікуна літніх людей чи квітникаря. З огляду на те, що в Польщі бракує або невдовзі бракуватиме працівників у різних сферах, збільшуватиметься також категорія професій, які зможуть виконувати українці, – однак за умови знання польської мови.

– Коли я працювала вчителькою англійської мови у гімназії та в початковій школі, я більше функціонувала в польському середовищі, а зараз, навчаючи польської мови іноземців, зблизилася із українцями «нової хвилі» міграції. Дуже багато з них – амбітні й не хочуть тут прибирати готелі чи працювати на якомусь заводі. Тому вони підвищують свій рівень кваліфікації, – каже Ірина.

На заняття з польської, які проводяться також у мовній школі «Мануфактура успіху» (її власницею теж є Ірина), приходять і діти. Вона готує їх до початку навчального року. Її учні – здебільшого з російськомовних родин, які оселилися у Кошаліні. У вересні в Пункті інформації «Разом» розпочнуться адаптаційно-мовні заняття для дітей, а також індивідуальні зустрічі для молоді.

– Це не будуть лише мовні курси, оскільки ми хочемо, аби під час занять діти та молодь, з одного боку, знайомилися з традиціями та історією Польщі, а з іншого – закріплювали знання про власну культуру. Бо те, що ці діти живуть в іншій країні, не означає, що вони мають забути про своє походження, – каже Ізабела Ґлувка-Соколовська, яка координує всі проєкти. Вона вже записує охочих і на черговий курс польської мови для початківців, і на адаптаційно-мовні заняття для дітей. Усі вони розпочнуться у вересні.

Ізабела Ґлувка-Соколовська зізнається: її часто питають, чому Пункт інформації «Разом» діє при євангельсько-аугсбурській парафії. Вона відповідає, що така була потреба і це не має нічого спільного з віросповіданням чи національністю. Організатори просто хочуть допомагати тим, хто цього потребує.

– Мене тішить, що ця хвиля міграції дещо відрізняється від попередньої – до Італії, Іспанії чи Португалії. Там батьки набагато пізніше отримували можливість забрати до себе дітей. Особисто я забрала свою доньку з України через місяць після переїзду до Польщі, однак мої друзі, які виїхали на заробітки до Італії чи Португалії, залишали своїх дітей бабусям і дідусям. Тому я рада, що зараз батьки мають можливість бути зі своїми дітьми від самого початку життя в іншій країні. На мою думку, це – світлий бік цієї міграції, – каже Ірина. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото Іванни Лопух

«Мені досі соромно, коли я викидаю їжу. Бабуся розповідала мені історії про Голодомор»

24 липня в галереї Українського дому у Варшаві відкрилася виставка під назвою «Мені досі соромно, коли я викидаю їжу. Бабуся розповідала мені історії про Голодомор». Вона присвячена пам'яті Голодомору 1932-33 років в Україні. Автори експозиції – подружжя з України, Андрій і Лія Достлєви. Основні питання творчості обох митців – роздуми про колективну травму та її наслідки, пост-пам'ять, видимість суспільно вразливих груп, а також можливості мистецтва у презентації цих тем.

Виставка Достлєвих вже побувала у Києві, Дніпрі та Амстердамі, посіла перше місце на конкурсі «Ukrainian Dummy Award» видавництва «Родовід» та вийшла друком як фотокнига.

Презентовані роботи стали результатом спільного проєкту митців: вони шукали та аналізували сліди історичної травми Голодомору 1932-33 років у Радянській Україні, під час якого, за різними оцінками, загинули від 2,4 до 7,5 мільйонів людей.

«Цей проєкт присвячений пост-пам'яті Голодомору. Ми хотіли знайти сліди цієї історичної травми, які присутні у наших щоденних практиках. У тому, що ми робимо зазвичай рефлекторно, не розуміючи, що воно є наслідком такої травми. Задумавшись, ми зрозуміли, що це – почуття сорому. Воно виникає, коли ти викидаєш з тарілки до смітника рештки їжі. Ти думаєш, що робиш щось погане, заборонене. Викидати не можна, ти мусиш це з'їсти. Логічної причини ця провина не має, тому що ми точно можемо дозволити

собі не їсти їжу, яку не хочемо їсти. Це просто залишки на тарілці – і все ж нам шкода. Це походить не від розуму, а скоріше з пост-пам'яті. Ми розуміємо це як залишки історичної травми. Ми не відчуваємо її так, як відчували наші родичі: бабуся Андрія, яка розповідала йому про Голодомор, чи мій дідусь, який народився у 1932 році та чудом пережив голодні часи. Ці розповіді наштовхнули нас на ідею проєкту», – розповіла Лія, презентуючи виставку.

Андрій додав, що важливими під час дослідження були не стільки спогади рідних про часи Голодомору, скільки власний досвід життя з цими історіями, розуміння, як вони впливають на нас – покоління, яке не має досвіду голоду:

«Я свідомо не користувався цими розповідями, тому що моєї бабусі вже немає серед живих, вони не є документом. Вона народилась у 1924 році, була свідомим свідком того, що відбувалося. Ці історії вплинули на мене і я з ними живу. Але річ не в них, а в моєму досвіді, досвіді нашого покоління, яке живе з цією травмою».

Щоб проілюструвати сліди травми та краще зрозуміти почуття сорому, Достлєви протягом двох місяців візуально документували сліди решток їжі, яку викидали, та вели щоденник. На виставці представлені виконані на тонованому папері колажі, які складаються із чорнильних відбитків, залишків харчів та фрагментів фотографій невідомих краєвидів.

«Це – їжа, яку ми викинули до смітника. Перед цим ми вимащували її чорнилами та робили відбитки на сірому папері. На колажах представленні сліди їжі та фрагменти фото із невідомими краєвидами анонімних авторів. Ці ландшафти є дуже загальними, тому не відомо навіть, де вони могли би знаходитись. Смерть від голоду не залишає сліду. По-перше – це не щось раптове, як постріл у голову. Така загибель розмита в часі і просторі, на карті України тих років вона була повсюдною. Немає якогось одного місця, є спільні могили – але люди помирали скрізь. Тому конкретного місця пам'яті у краєвиді, як у випадку інших історичних травм, тут немає. Саме через це на колажах представлені нікому не знані пейзажі», – розповіла Лія.

Подружжя додало, що їхні художні дослідження історичної травми тепер також підтверджені науково:

«Такий результат вийшов не лише у нас. Виявилося, що, коли ми робили цей проєкт, група науковців в Україні паралельно також досліджувала травми Голодомору. Результати, які вони отримали, були схожими: сором за викидання їжі, уявлення, що худа дитина скоріш за все є хворою, що потрібно завжди мати запаси їжі тощо. Фактично, те, що ми знайшли інтуїтивно, виявилось обґрунтованим висновком наукових досліджень».

Проєкт вплинув і безпосередньо на Андрія та Лію: вони почали купувати менше харчів.

Виставку «Мені досі соромно, коли я викидаю їжу. Бабуся розповідала мені історії про Голодомор» можна подивитися до 24 серпня в Українському домі у Варшаві (вулиця Заменгофа 1). ■

Іванна КИЛЮШИК
Фото авторки статті

eprasa.pl e3a1e9d715

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

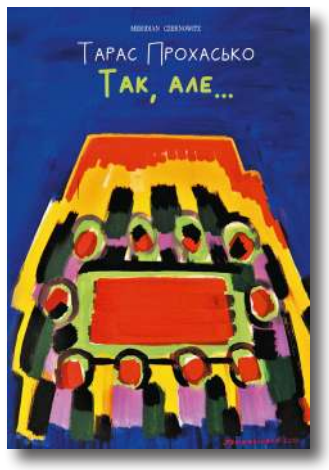

Тарас Прохасько, **«Так, але…»**. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2019. – 152 с.

Різноманітність досвідів у новій книзі Тараса Прохаська

Якщо в літературному житті сучасної України і є щось настільки ж стабільне та циклічне, як Форум видавців чи Книжковий Арсенал, то це – історія про читачів Тараса Прохаська, які щороку чекають від нього нового роману. Це вже навіть стало темою жартів і приповідок. А поки чекають – перечитують культових «Непростих». Прохасько ж тим часом розвиває есеїстичні вміння.

Певною мірою для тих же читачів це навіть краще: над романом письменник працює довго і сам-на-сам, натомість із новими есеями можна регулярно знайомитися, приміром, на сайті «Збруч», куди дописує Тарас Прохасько. Це – лаконічніша форма, але й зручна для читання у форматі, наприклад, кількох сторінок перед сном чи зранку за сніданком. Звучить на позір легко, але тим важче авторам зробити такі тексти динамічними, небанальними і такими, що западали би в пам'ять.

У збірці коротких есеїв, яка минулоріч отримала «Книгу року ВВС» та Шевченківську премію, Тарас Прохасько у притаманній йому неспішній та уважній до деталей манері розмірковує про щоденні досвіди життя – не лише людини, а й простору навколо неї. Хотілося написати «розповідає», але це слово більшою мірою передбачає присутність читача, наміри автора звертатися до нього безпосередньо. А у випадку прози Прохаська найчастіше виникає враження, що тобі просто пощастило підслухати думки людини чи, найбільше, її розмову – роздуми – із самою собою. Тож якщо говорити про якісь ознаки «фірмового стилю» Прохаська – мабуть, це найвиразніша з них. Саме завдяки ній його тексти здатні зачіпати якісь власні переживання чи спогади читача, навіть якщо у самих есеях не йдеться про щось принципово нове чи несподіване.

І ця ж сама риса об'єднує досить різні насправді за тематикою тексти із «Так, але...». Тут є родинні історії автора, роздуми про Європу, її радянський спадок та сучасність, багато – про щоденні практики: фізичних вправ чи того, як прогулянки знайомим містом із немовлям у візочку (одним і тим самим маршрутом, у повільному темпі) здатні змінити перспективу погляду на багато знайомих речей у міському просторі. Узагалі помітно, що останній досвід батьківства для Прохаська (у нього є двоє дорослих синів, третій народився кілька років тому) виявився дуже цікавим і по-своєму новим, ця тема повертається відразу у кількох текстах: взаємодія маленької людини зі світом та дорослої людини – з дитиною; взаємодія обох із приватною та суспільною пам'яттю.

«Він до всього доторкається руками. Долонею, переважно цілою, відокремити один палець ще не має потреби. Найбільше б'є по поверхнях, в тому числі по інших руках, своїх і чужих, але також і по клавішах фортепіано. Перевіряє все на пружність, на опір і податливість: підлогу, стіни, шиби. Треться рукою об фактури: різне дерево, різний метал, різний текстиль (...) Йому подобаються люди зі жвавою і виразною мімікою. Йому здається, що одежа – це частина особи, але він розуміє, що окуляри і коралі є чимось додатковим. Його око уважно слідкує за водою, яка тече вертикально, але ще байдуже до горизонтальних водних поверхонь (...) А спить він так гарно, аж стає страшно, заки не придивитися, що груди легенько підіймаються й опускаються. І такого різного так багато, що може не вистачити дня, щоби повторити все, що було одного дня».

Чи не найбільше у всій книзі – як би дивно це не звучало – мені подобається назва. Бо важко було підібрати щось більш влучне і до цієї конкретної збірки, і до сучасного контексту, у якій з'явилася вона і функціонуємо ми, її читачі. Так, це не роман, але (вправна і цілісна коротка проза). Так, це переважно про Івано-Франківськ та загалом Західну Україну, але (не тільки – або не передовсім – про це, бо Прохасько, може, не розповість про особливі риси міського ландшафту вашого рідного міста, але покаже, як їх помічати). Так, для тих, хто знає і читав Прохаська, у цій збірці, мабуть не буде нічого нового, але (від цього читання все ж не стає більш передбачуваним чи менш приємним). Так, ми живемо у складній та несправедливій реальності, але у ній завжди є щось добре та прихильне до нас (це вже можуть бути навколофілософські читацькі роздуми під впливом Прохаськової риторики).

Прохасько, який – як сам розповідає – завжди захоплювався ботанікою через те, як вона показує зв'язки між найменшими елементами системи і те, як вони впливають одне на одного навіть через час і відстань, уміє віднаходити несподівані поєднання схожих елементів у всьому, що нас оточує, особливо – в урбанізованому світі:

«Оскільки кожен простір є простором ще й тому, що має сполучення з іншим простором, має вхід, вихід, дірку, канал, через які відбуваються перетікання просторів і їх нанизування у мікро- і макропростори єдиного всесвіту, то те, як і чим прикриті ці переходи, має принципове значення.

В тому числі й фіранки (...) У всіх цих випадках йдеться про періодичне прикривання міжпросторових переходів, які віддані найпроникливішій субстанції – світлові, а відповідно, й поглядові.

Сутністю фіранок є те, що, перебуваючи на межі просторів, вони одночасно належать обом просторам. Те, чим хочемо прикритися одним боком, виставляємо напоказ іншим. Те, чого не хочемо бачити у своєму просторі, мусимо замінити внутрішньою стороною фіранок».

«Так, але...» стала також своєрідною творчою колаборацією: й обкладинку, й ілюстрації всередині книги створила художниця Олена Придувалова. Виходить цікавий діалог зображення й тексту. Таким самим може стати і діалог тексту з читачем: розмовою, у якій обидві сторони завжди знайдуть, у чому дійти згоди, але в якій завжди залишається простір для якогось «але». Що заразом і гарантує продовження цієї розмови. ■

Оля РУСІНА

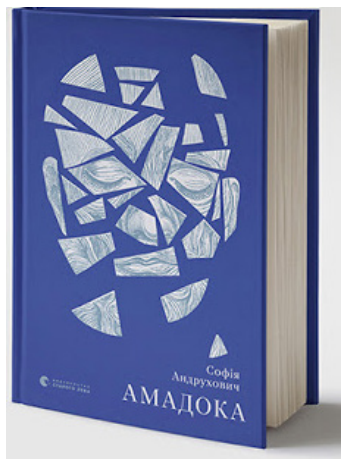

Софія Андрухович, **«Амадока»**. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020 – 832 ст.

Роман «Амадока»: напруга і шал приватної історії

Дія значної частини нового роману Софії Андрухович «Амадока» відбувається у галицькому містечку Бучач перед ІІ Світовою війною та під час неї. Не дивно, що трикутник українсько-єврейсько-польських відносин – одна з важливих тем книги.

Роман «Амадока» став гучною новинкою, а заразом і однією з найбільш товстих книжок сучасної української літератури: понад 800 сторінок! Цю цифру тут, до речі, наведено не просто заради об'ємно-просторового ефекту. Те, що сучасні письменники, всупереч тенденціям дедалі коротшого читання, не бояться писати, а видавці – публікувати грубі книжки, – це дуже добре. Адже література не може лише підпорядковуватися трендам, у чомусь вона мусить їм і протистояти.

Отже, один із головних «вузлів» «Амадоки» зав'язується саме в Бучачі. Десь недалеко від цих місць, до речі, на давніх картах і малювали легендарне озеро Амадока, існування якого не підтверджене дослідженнями. Воно й дало назву книжці: це такий собі символ втраченого, забутого знання. А може, й такого, якого не існувало?

Міжвоєнну Галичину під владою Польщі Софія Андрухович змальовує затишно, з методичною і смачною увагою до дрібниць, але водночас – напружено. Схоже вона писала і про Австро-Угорщину у книзі «Фелікс Австрія». З-поміж вигадливих нюансів краєвидів, матерій, страв і психологічних станів раптом прохоплюються «анонси» майбутніх трагедій, і насамперед – це взаємне відчуження різних національних громад. Вони ніби й живуть поруч, але фактично – знати не знають і чути не чують одне одного. Важко заперечити, що такий ефект і справді був присутній у багатокультурній Центрально-Східній Європі до ІІ Світової війни (якщо, наприклад, у Юрія Винничука ця мультикультурність нерідко є таким собі життєствердним карнавалом, то в Софії Андрухович – завжди гострим і відверто тимчасовим нейтралітетом). Мабуть, саме це дозволило пізніше тим, кому пощастило уникнути геноцидів і депортацій, спокійно жити далі на тих самих вулицях уже зовсім інакших міст.

Та чи справді аж так спокійно? Історія родини Фрасуляків із «Амадоки» показує, що ні. Зрештою, ця сім'я пізнає і заборонене міжнаціональне кохання, і участь у колаборантських структурах часів нацистської окупації (це явище, до речі, – й досі не надто ретельно розглянуте українською літературою та іншими видами мистецтва), і Голокост, і радянські репресії, і неоднозначну взаємодію з УПА, і співпрацю вже з радянськими «органами», і багато іншого. Чи дивно, що у членів цієї родини можна знайти повно скелетів у шафах?

Родина й особистість – ось дві точки відліку для розмови про історію в романі Софії Андрухович. «Амадока» не дає чіткої, завершеної, цілісної картини національної, регіональної чи світової історії, зате вона дуже об'ємно показує ХХ і навіть ХХІ століття через долі окремих осіб і родин. Точніше – через те, як по-різному можна про ці долі розповідати.

Адже історія бучацької родини – це саме оповідь. Головна героїня книжки, співробітниця одного з київських архівів (дуже символічне місце роботи!) на ім'я Романа, переповідає цю історію Богдану, якого вона називає своїм чоловіком і який втратив пам'ять у боях на Донбасі (а ще – в нього тепер спотворене до невпізнання обличчя). Тільки от не всі подробиці в оповідях Романи про далеку минувшину Богданових родичів і про їхнє спільне близьке минуле «клеяться».

«Київський» сюжет Романи і Богдана сповнений сумнівів щодо правди і брехні, пристрасті й тривоги. Софія Андрухович ніби досліджує, на що і як може піти людина заради різноманітних сильних почуттів, бажань і дій – кохання, прагнення володіти, колекціонування, визволення, дослідження та інших.

Але в «Амадоці» є й інші виміри. Наприклад, це схожі на притчі історії про Баал Шем Това (одного із засновників хасидизму, який жив неподалік Бучача), про скульптору Іоана Георгія Пінзеля, про Григорія Сковороду. Є тут і драматичний любовний трикутник Софії Зерової, поета Миколи Зерова та письменника і вченого Віктора Петрова. Останній сюжет перетворюється на таку собі ще одну спробу осмислення «Розстріляного відродження» в Радянській Україні 1920-1930-х років з наголосом на психологічних нюансах та індивідуальній мотивації. Саме цей індивідуально-психологічний вимір, здається, залишається однією з найменш зрозумілих сьогодні речей про ту добу.

Як видно, роман «Амадока» – досить складна книжка. У ній переплетені різні сюжети, віддалені люди та епохи. Родинна історія тут поєднується і з елементами детективу, і з мелодраматичними моментами. Письмо Софії Андрухович може модифікуватися, скажімо, в опис фотографій чи в есей. Роман сповнений вигадливих метафор і непростих асоціацій. Не сприяє легкому, розслабленому читанню і вже згадана напружена психологічна атмосфера, витримана у всьому тексті (не кажучи вже про болісні моменти, пов'язані з безпосередньо найбільш травматичними сценами на зразок страт, тортур і втеч).

Мабуть, деяка громіздкість окремих епізодів «Амадоки» – то плата за вигадливість і багатовимірність роману. А його психологічна «вага» – наслідок не завжди приємної, але абсолютно необхідної для української культури розмови про родинну історію, про свідоме і несвідоме занедбання приватної історичної пам'яті, про напівтони явищ, що їх часом намагаються некритично ідеалізовувати (від життя у міжвоєнній Польщі до боротьби українських націоналістів у 1940-ві роки). ■

Олег КОЦАРЕВ

eprasa.pl e3a1e9d715

XLV Фестиваль українських дитячих ансамблів – Кошалін-2020

відбудеться
14-15 листопада 2020 року (субота, неділя)

Заявки на участь просимо надсилати до 20 вересня на адресу:

Związek Ukraińców w Polsce,
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1
75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

У заяві слід вказати:
- назву ансамблю;
- місцевість;
- ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон;
- тему, заголовок, час тривання програми (виступ у суботу – не довше 15 хв, у неділю – 10 хв);
- кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей);
- кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Відійшли...

До нас надійшла сумна звістка із Зеленої Гори.
1 серпня, проживши 87 років, упокоївся у Бозі

бл. пам. Андрій Підлипчак

Вигнанець 1947 року з Пантної-Маластова на Лемківщині. Усе своє життя присвятив українсько-лемківським справам у Польщі. Відомий діяч Українського суспільно-культурного товариства у його найвищих структурах (член Головного правління) та воєводських органів у Зеленій Горі, а також голова міського гуртка УСКТ. Пізніше – активний член Об'єднання українців у Польщі та Об'єднання лемків. У тижневику «Наше слово» постійно можна було читати рубрику «Вісті із Зеленогірщини» його авторства.
Шкода, що з плеяди активних українців відходять ті, хто першими після виселення боровся за повернення гідності і розвиток як культурно-освітнього, так і церковного життя меншини. Пан Андрій своєю позицією щирого патріота-українця давав приклад молодому поколінню нашої громади. Таким він залишиться у пам'яті тих, хто продовжує ідею розвитку українства.
Вічна йому пам'ять!
Сім'ї Покійного складаємо наші щирі співчуття.

Об'єднання українців у Польщі
редакція «Нашого слова»

Ділимося сумною звісткою – 30 червня 2020 року після важкої недуги відійшла у вічність

бл. п. Марія Кіт
(з дому Грицько),

народжена в селі Новий Люблинець.
Найближчим – чоловіку Володимирові та дітям Робертові й Ані з родинами – висловлюємо щире співчуття і молитовно єднаємось у скорботі.

Рідні з Тшеб'ятова та Валча

Управи відділу та гуртка в Кошаліні
Об'єднання українців у Польщі
запрошують на
XIV ЗУСТРІЧ КУЛЬТУР – КОШАЛІН 2020,
яка відбудеться
12 вересня 2020 року (субота) о 16.00.
Площа перед ратушею – Кошалін
(Rynek Staromiejski, Koszalin – scena City Box)

На заході будуть представлені українська, німецька, російська та кашубська культури.
Зірка концерту:
«ГОРПИНА» (український гурт із Ольштина)
Будуть також страви нацменшин та ігри для дітей!
Вхід вільний!

Співорганізатори:
Центр культури «СК 105»;
Музей в Кошаліні;
Німецьке суспільно-культурне товариство «Pomerania» в Кошаліні;
Навчально-інтеграційний фонд «Freida» (ромська меншина в Кошаліні);
Відділ Кашубсько-Поморського об'єднання в Кошаліні;
Управління доріг та транспорту в Кошаліні;
Управління спортивними об'єктами в Кошаліні.

Спонсори:
Ad. Media Consulting;
Управління ґміни міста Кошаліна (співфінансування у формі дотації);
Західнопоморське воєводство (співфінансування з бюджету).

XVIII Загальнопольський конкурс малюнків

«Рідні землі дідусів моїми очима»

Роботи можна виконувати у різних техніках (найкращий формат – А3). Просимо не класти на малюнки пластилін та гострі елементи, які можуть знищити дитячі роботи під час транспортування.
Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.
На звороті просимо вказати:
- ім'я і прізвище;
- клас і школу, вік автора;
- адресу і номер телефону.

Професійне журі оцінюватиме виконавців у категоріях:
1) діти дошкільного віку (до 6 років);
2) школярі 7-9 років (початкова школа);
3) школярі 10-12 років;
4) школярі 13-15 років.

Найкращі роботи будуть нагороджені та експоновані під час XLV Фестивалю українських дитячих ансамблів – Кошалін-2020.
Ми не повертаємо малюнки!

Роботи просимо надсилати до 30 вересня 2020 на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.
тел.: 094 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Щиро запрошуємо!

Дирекція та педагогічна рада Комплексу шкіл з українською мовою навчання у Ґурові-Ілавецькому запрошують учнів на навчання у нашій школі.

Заяву на вступ до початкової школи та ліцею можна завантажити з сайту школи у закладці «Rekrutacja 2020/2021» – www.szkolazdumka.pl.
Заповнену заяву з додатками можна вислати звичайною поштою на адресу школи.
Якщо у вас немає можливості надрукувати документи, просимо зв'язатися з нами по телефону або написати е-мейл. Ми надішлемо формуляр, який слід заповнити та відправити на нашу адресу:
Zespół Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania
ul. Szkolna 6, 11-220 Górowo Iławeckie.
Детальнішу інформацію можна отримати за телефоном 89 7611243.

Розклад цьогорічних відвідин українських місць Любачівщини:

22.08.2020 (субота)
11.00 – літургія в церкві в Горайці, опісля – панахида на цвинтарі біля пам'ятника (у десяту річницю його встановлення). Якщо буде бажання, о. Іван Тарапацький цього дня відслужить також панахиди у Жукові та Новому Селі.

23.08.2020 (неділя)
10.00 – панахида на цвинтарі у Старому Люблинці,
11.00 – літургія в церкві в Новому Люблинці, опісля – панахида на місцевому кладовищі.

29.08.2020 (субота)
8.00 – панахида на цвинтарі у Верхраті,
10.00 – панахида на могилі у Монастирі,
12.00 – літургія біля каплички на Бучині.

Організатори закликають відвідувати ці історичні місця та зберігати пам'ять про українську спадщину цього регіону, а також нагадують про обов'язок дотримуватися санітарного режиму під час зустрічі. Через обмеження, пов'язані з пандемією, у цьому році на заходах не буде представників товариства «Любачівщина» зі Львова – тим важливішою є небайдужість та присутність українців, які проживають у Польщі.

* * *

Пожертви на ремонт церкви в Новому Люблинці можна надсилати на банківський рахунок:

Zgromadzenie Sióstr Służebnic NPM
Prałkowce 231, 37-700 Przemyśl
91 8642 1155 2015 1500 7766 0004

На даний момент на рахунку є 5500 злотих, плануються наступні етапи реставрації інтер'єру святині. Усіх охочих просимо надсилати кошти з допискою «cerkiew w Nowym Lublińcu».

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, **zastępca redaktora naczelnego –** Paweł Łoza, **sekretarz –** Tetiana Daniuchenko, **redaktorzy –** Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), **redaktor stylistyczny –** Olga Rusina, **redaktor techniczny –** Olga Michaluk, **prenumerata, reklama –** Łesia Korostatewycz.
Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Słowo"
Druk: Drukarnia „Efekt". **Nakład** 2700 egz.
Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

ISSN 0027-8254

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH" pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7^{00} – 17^{00}.

eprasa.pl e3a1e9d715